slogopis

informativni časopis za razvojne teme, številka 38, november 2026

Nova doba razvojnega sodelovanja: preplet razvoja, gospodarstva in varnosti

Partnerstvo za vzajemno blaginjo (mag. Jana Grilc, Ministrstvo za zunanje in evropske zadeve)

Lokalno voden razvoj ne bo uspešen brez resničnega prenosa moči (Forus)

Kriza globalne pravičnosti (Forum za enakopraven razvoj – FER)

Kazalo

SLOGOPIS
Časopis platforme SLOGA,

Izdala
SLOGA, platforma nevladnih organizacij za razvoj, globalno učenje in humanitarno pomoč
Povšetova 37, 1000 Ljubljana
Sedež pisarne:
Kopitarjeva 4, 1000 Ljubljana
Telefon: 01 434 44 02
Elektronska pošta:
info@sloga-platform.org
Spletna stran:
www.sloga-platform.org

Odgovorna oseba
Max Zimani, direktor
max.zimani@sloga-platform.org

Urednika
Max Zimani in Katja Gajgar

Lektor
Roman Šimec s.p.

Fotografije
Arhiv platforme SLOGA in ostalih nevladnih organizacij ter drugi viri

Fotografija na naslovnici
Rubikon Gral d.o.o.

Oblikovanje in postavitev
Svetilka d. o. o

Vse avtorske pravice pridržane
Izdano: november 2026.

Izdajo časopisa sofinancira Ministrstvo za zunanje in evropske zadeve Republike Slovenije. Vsebina odraža le poglede avtorjev in ne uradnih stališč financerjev.

Nova doba razvojnega sodelovanja: preplet razvoja, gospodarstva in varnosti — Max Zimani 3
Partnerstvo za vzajemno blaginjo — mag. Jana Grilc, Ministrstvo za zunanje in evropske zadeve 4
Kriza globalne pravičnosti — Forum za enakopraven razvoj (FER) 6
Vse manj virov: kako bodo nevladne organizacije uresničevale svoje poslanstvo? — dr. Moses Isooba 8
Lokalno voden razvoj ne bo uspešen brez resničnega prenosa moči — Justina Kaluinaite, dr. Moses Isooba in Zia ur Rehman 10
Izpolnimo obljube mednarodnega razvojnega sodelovanja — Robin Dewa, Društvo Bodi svetloba 13
Od podizvajanja k solidarnosti: prenos moči v partnerstvih v mednarodnem razvojnem sodelovanju — dr. Moses Isooba 14
Svetloba v času teme: Filantropija skupnosti ponuja pot naprej — Jenny Hodgson in Eshban Kwesiga 16
Nova doba razvojnega sodelovanja: preplet razvoja, gospodarstva in varnosti — Štefan Simončič, EPEKA 18
Vizija 2035: Močne lokalne skupnosti v svetu po uradni razvojni pomoči — Cathy Amenya in John Coonrod 20
17. Festival migrantskega filma osvetlil aktualne zgodbe migracij — Slovenska filantropija 23
Še 80 gospodinjstev v Ugandi prideluje lastno hrano — Forum za enakopraven razvoj (FER) 24
Uganda ima Viktorijino jezero in obilico dežja. Zakaj torej milijoni ljudi nimajo varnega dostopa do neoporečne vode? — Forum za enakopraven razvoj (FER) 25
AgriSHIFT na terenu: 560 kilometrov, 12 kmetij in pogled v realnost kmetovanja — Forum za enakopraven razvoj (FER) 25
Modul za multiplikatorje: Hrana, globalna povezanost in trajnost — Focus, društvo za sonaraven razvoj 26
Človek sit in zemlja cela — Focus, društvo za sonaraven razvoj 26
Posekajo nam lahko deset oljk – posadili jih bomo tisoč — Focus, društvo za sonaraven razvoj 27
Raziskavi postavljata temelje za odpornejše podeželje — Zavod Krog 28
Psihosocialna podpora in opolnomočenje žensk za močnejše skupnosti — Zavod Krog 29
Človekova varnost je skupni interes: Zakaj mora nemška nacionalna varnostna strategija temeljiti na celovitem razumevanju varnosti — VENRO 30
Ljubljanska sporočila: priporočila za odločevalce in nevladne organizacije 34
Evropa si ne more privoščiti, da bi obrnila hrbet svetu — Tanya Cox, Sonya Reines-Djivanides in Maria Groenewald 36
Povzetek poročila AidWatch 2026 — CONCORD 38
Napovednik dogodkov 40

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ZUNANJE IN EVROPSKE ZADEVE

SLOVENIA
AID & PARTNERSHIPS

SLOGA
Platforma nevladnih organizacij za razvoj, globalno učenje in humanitarno pomoč

GLASOVI ZA SPREMEMBE

Nova doba razvojnega sodelovanja: preplet razvoja, gospodarstva in varnosti

Max Zimani
Direktor platforme SLOGA

Spoštovani, z veseljem vam predstavljam novo številko SLOGOPISA, posvečeno temi »Nova doba razvojnega sodelovanja: preplet razvoja, gospodarstva in varnosti«, kiodpira razmislek o prihodnosti mednarodnega razvojnega sodelovanja v časutemeljnih geopolitičnih, gospodarskih in družbenih spremembah.

Svet se hitro spreminja. Geopolitične napetosti, zmanjševanje razvojnih sredstev, podnebna kriza, oboroženi konflikti in naraščajoče neenakosti postavljajo pod vprašaj številne dosedanje predpostavke mednarodnega razvojnega sodelovanja. V ospredje prihajajo nova vprašanja: kako ohraniti zavezanost solidarnosti v času krepitve nacionalnih interesov, kako graditi odporne skupnosti ter kako oblikovati partnerstva, ki ne temeljijo zgolj na prenosu sredstev, temveč na skupni odgovornosti, zaupanju ter delitvi znanja, vpliva in odločanja.

Tokratni SLOGOPIS odpira prav ta vprašanja. Uvodni prispevek mag. Jane Grilc, generalne direktorice Direktorata za gospodarsko in razvojno diplomacijo na Ministrstvu za zunanje in evropske zadeve, predstavlja pogled Slovenije na mednarodno razvojno sodelovanje kot prostor povezovanja razvojnih ciljev, gospodarskih priložnosti in skupne varnosti.

Mednarodno razsežnost tematike osvetljujejo številni priznani avtorji in organizacije.

Združenje nemških organizacij za razvojno in humanitarno pomoč (VENRO) razmišlja o človekovi varnosti kot temelju sodobne varnostne politike ter opozarja na pomen preprečevanja kriz in krepitve odpornosti družb. Tanya Cox, direktorica organizacije CONCORD, Sonya Reines-Djivanides, izvršna direktorica organizacije EPLO, in Maria Groenewald, direktorica organizacije VOICE, opozarjajo na strateški pomen ohranjanja evropske zavezanosti globalni solidarnosti in mednarodnemu sodelovanju. Poročilo AidWatch osvetljuje trende uradne razvojne pomoči v Evropski uniji, medtem ko Ana Kalin, predsednica Foruma za enakopraven razvoj (FER), v prispevku Kriza globalne pravičnosti odpira razpravo o neenakih razmerjih moči, ki še vedno pomembno zaznamujejo mednarodni razvojni sistem.

Posebno mesto namenjamo vprašanju lokalno vodenega razvoja in prenosa moči. O tem pišejo Justina Kaluinaite, predsedujoča Mednarodnemu upravnemu odboru mreže Forus, dr. Moses Isooba, podpredsedujoči Mednarodnemu upravnemu odboru mreže Forus in izvršni direktor Uganda National NGO Forum (UNNGOF), ter Zia ur Rehman, predsednik Pakistan Development Alliance, ki opozarjajo, da trajnostnih razvojnih učinkov ni mogoče doseči brez resničnega prenosa odločanja, odgovornosti in virov na lokalne akterje v partnerskih državah.

Sorodna vprašanja obravnavajo tudi Jenny Hodgson, izvršna direktorica Global Fund for Community Foundations, Eshban Kwesiga, vodja področja prenosa znanja in vplivanja pri Global Fund for Community Foundations, ter Cathy Amenya in John Coonrod iz gibanja Movement for Community-led Development, ki predstavljajo razvojne pristope, utemeljene na močnih lokalnih skupnostih, skupnostni filantropiji in dolgoročni odpornosti civilne družbe.

Pomemben del številke prispevajo tudi članice Platforme SLOGA. Njihovi prispevki predstavljajo konkretne izkušnje in razvojne prakse s področij prehranske varnosti, dostopa do pitne vode, trajnostnega kmetijstva, migracij, prostovoljstva, psihosocialne podpore, trajnostnih prehranskih sistemov in krepitve odpornosti skupnosti. Od Ugande in Libanona do Palestine, Severne Makedonije in Slovenije članki prikazujejo, kako lahko mednarodno razvojno sodelovanje prispeva k bolj vključujočim, povezanim in odpornim družbam.

SLOGOPIS tako združuje mednarodne perspektive, strokovne razmisleke in izkušnje iz prakse. Prispevki v tej številki Slogopisa potrjujejo, da prihodnosti mednarodnega razvojnega sodelovanja ne bo mogoče graditi brez globalne pravičnosti, močne civilne družbe, lokalnega lastništva razvojnih procesov ter partnerstev, ki temeljijo na medsebojnem spoštovanju in skupni odgovornosti. Razvoj, gospodarstvo in varnost niso ločena področja, temveč medsebojno povezane razsežnosti, od katerih sta odvisni dolgoročna blaginja in tabilnost skupnosti po vsem svetu.

Vabljeni k branju in razmisleku o tem, kakšno mednarodno razvojno sodelovanje potrebujemo v prihodnjih letih. ●

Partnerstvo za vzajemno blaginjo

mag. Jana Grilc
v.d. generalnega direktorja, Direktorat za gospodarsko in razvojno diplomacijo,
Ministrstvo za zunanje in evropske zadeve

> V hitro spreminjajočem se svetu razvojna partnerstva pridobivajo strateški pomen. Kot sestavni del naše zunanje politike in dvostranskega sodelovanja z državami krepijo medsebojno zaupanje, omogočajo izmenjavo znanj in tehnologij ter prispevajo h gospodarski stabilnosti.

Kaj povezuje satelite in trajnostno kmetovanje? In kaj imata skupnega digitalno orodje iForest in upravljanje z gozdovi? Na prvi pogled malo, vendar oboje ponazarja, kako lahko slovensko znanje prispeva k reševanju globalnih izzivov. Podjetji GeoCodis in ElevonX razvijata sisteme za spremljanje kmetijstva in okoljskih sprememb ter svoje znanje geoinformatike prenašata na mlade strokovnjake v Ruandi. Slovenija z razvojnimi sredstvi pomaga tudi Moldaviji pri učinkovitejšem upravljanju z naravnimi viri.

To sta le dva izmed več kot 90 uspešnih projektov mednarodnega razvojnega sodelovanja, ki jih v letu 2026 naša država izvaja s partnerji vse od Ukrajine do Ugande, od Severne Makedonije do Filipinov, in je zanje zagotovila prek 12 milijonov evrov.

V hitro spreminjajočem se svetu takšna razvojna partnerstva pridobivajo strateški pomen. Kot sestavni del naše zunanje politike in dvostranskega sodelovanja z državami krepijo medsebojno zaupanje, omogočajo izmenjavo znanj in tehnologij ter prispevajo h gospodarski stabilnosti. Pri čemer temeljno vodilo našega delovanja ostajajo spoštovanje človekovih pravic, zmanjševanje revščine, odpravljanje neenakosti in trajnostni razvoj.

Slovenija: od odgovorne donatorice do razvojne partnerice

Slovenija je bila med prvimi donatoricami Nepalu po katastrofalnih poplavah. Odzvali smo se na potrebe prizadetih prebivalcev Venezuele in Kolumbije po uničujočih potresih. Pri svojem delovanju se osredotočamo na vzpostavljanje dolgoročnih, enakopravnih partnerstev z državami ter skupaj z njimi iščemo trajnostne rešitve, ki lokalnim skupnostim omogočajo varnejše in kakovostnejše življenje.

Tak pristop uresničujemo na različnih koncih sveta. Na Zahodnem Balkanu Center za evropsko prihodnost z izobraževanjem o boju proti dezinformacijam prispeva k večji družbeni odpornosti. Slovenska karitas v podsaharski Afriki gradi vodnjake, šole, zdravstvene ustanove in drugo skupnostno infrastrukturo, s čimer nastajajo temelji za samostojnejši razvoj in odpornost lokalnega okolja, razvoj gospodarstva in ustvarjanje novih delovnih mest. Ob tem se bistveno izboljšuje tudi položaj najbolj ranljivih — otrok in mladostnikov, žensk in invalidov.

Gospodarstvo in tehnologija kot partnerja razvoja

Razvojno sodelovanje, ki ustvarja sinergije za vse udeležene, odpira tudi prostor za tesnejše povezovanje znanosti, gospodarstva in države. Slovenska podjetja, raziskovalne ustanove in organizacije imajo vrhunsko znanje na številnih področjih od digitalizacije, vesoljskih tehnologij, zdravstva do trajnostnega kmetijstva in zelenega prehoda. Pri tem ključno vlogo igra gospodarska diplomacija, ki aktivno pospešuje internacionalizacijo slovenskih podjetij in znanja tudi prek razvojnih projektov.

V Črni gori slovenska podjetja sodelujejo pri digitalizaciji in razvoju rešitev za trajnostni gorski turizem. Na področju upravljanja voda se slovensko znanje uveljavlja v Keniji in

Ruandi. Prek Centra za mednarodno sodelovanje in razvoj podpiramo obnovo osnovne infrastrukture v Ukrajini, kjer med drugim financiramo gradnjo varnih zaklonišč v vrtcih in šolah, s čimer neposredno prispevamo h krepitvi varnostu lokalnih skupnosti.

Varnost kot pogoj za razvoj — in razvoj kot temelj varnosti

Ravno povezava med razvojem in varnostjo je danes vse očitnejša. Konflikti v Ukrajini, Sudanu in Palestini, če naštejemo le najbolj izpostavljene, uničujejo infrastrukturo, prekinjajo izobraževanje, slabijo zdravstvene sisteme in poglabljajo revščino. Hkrati dolgotrajna revščina, izključenost, pomanjkanje perspektiv in šibke institucije povečujejo ranljivost družb za nestabilnost, migracije in nasilje.

Naše razvojno sodelovanje res ne more nadomestiti diplomacije in varnostnih instrumentov, zato pa pomembno prispeva h krepitvi odpornosti skupnosti in k odpravljanju zakoreninjenih strukturnih vzrokov kriz. Prek projekta trajnostnega kmetovanja prispevamo k prehranski varnosti razseljenih oseb v Libanonu. Organizacija ITF - Ustanova za krepitev človekove varnosti na vojnih območjih od Ukrajine do Iraka izvaja projekte razminiranja terena, s čimer neposredno zagotavlja osnovno varnost prebivalcev. Ob približujoči zimi so projektne aktivnosti v Ukrajini usmerjene tudi v zagotavljanje energetske varnosti.

Pomembna dimenzija varnosti je tudi odpornost skupnosti, zato prizadetim okoljem prek različnih projektov in partnerstev nudimo celostne programe psihosocialne podpore. Vse to dopolnjujemo s projekti čebelje diplomacije, s katerimi podpiramo reintegracijo vojnih veteranov in brezdomnih otrok tako v Ukrajini ter Bosni in Hercegovini kot v Kambodži in Etiopiji.

Partnerstva, ki ustvarjajo prihodnost

Tudi v spreminjajočih se globalnih okoliščinah, v katerih so razvoj, gospodarska stabilnost in varnost vse tesneje prepleteni, želi Slovenija ostati prepoznavna po solidarnosti in odgovornosti do mednarodne skupnosti. Razvojno sodelovanje ni izbira med solidarnostjo in lastnimi interesi. Nasprotno, je priložnost, da oboje povežemo na odgovoren, pregleden in dolgoročno vzdržen način.

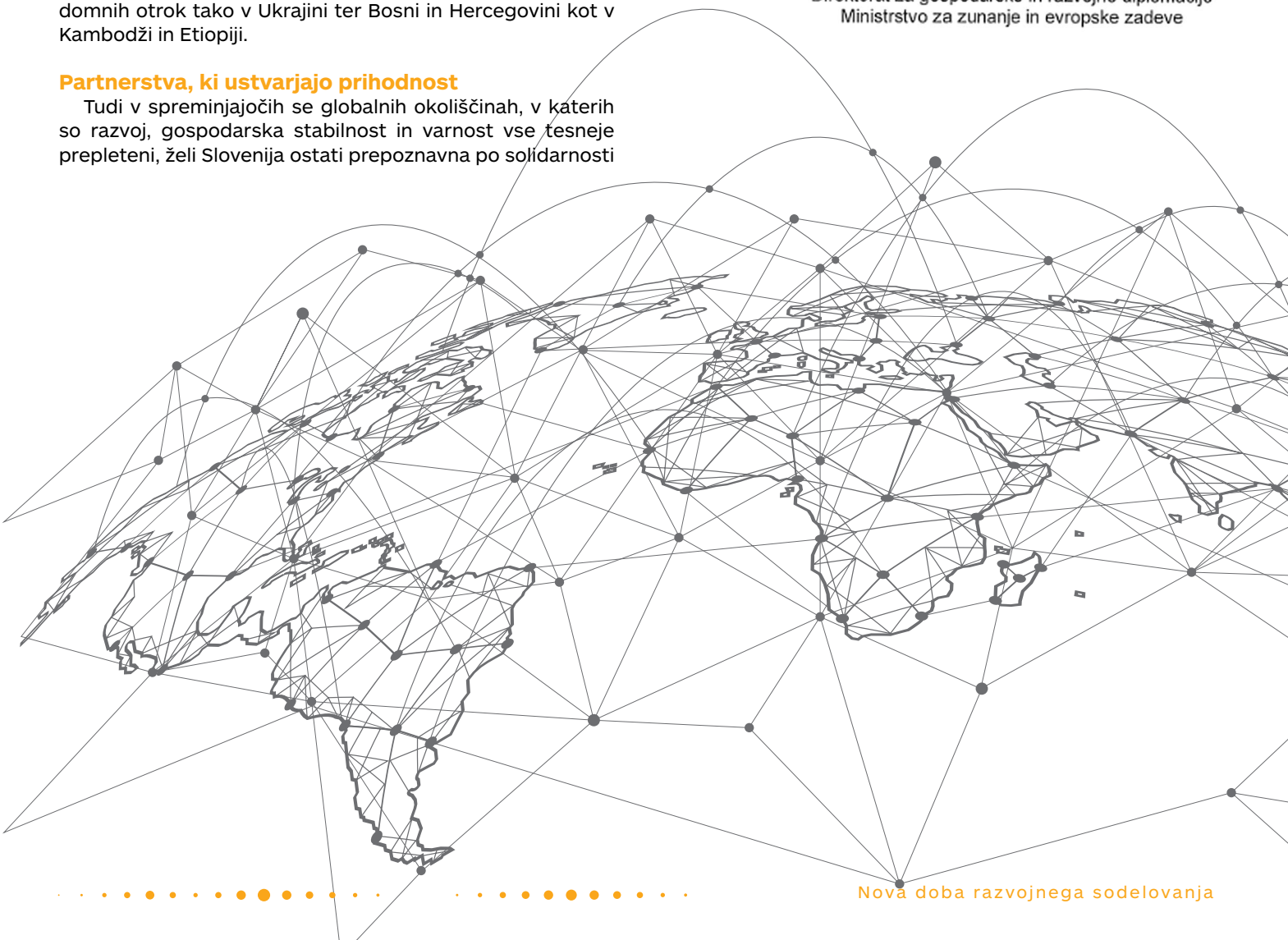
Tesnejšemu sodelovanju med gospodarstvom in razvojem sledi Ministrstvo za zunanje in evropske zadeve, ki je v ta namen na novo oblikovalo Direktorat za gospodarsko in razvojno diplomacijo. V pripravi je nova strategija mednarodnega razvojnega sodelovanja , ki bo ta pristop potrdila. Njen cilj je razvojne cilje povezati z znanjem in zmogljivostmi slovenskih podjetij, raziskovalcev in nevladnih organizacij, hkrati pa pritegniti tudi več zasebnih sredstev.

Pomemben prostor za krepitev sodelovanja bo ponudil 14. slovenski razvojni dan, ki bo potekal

24. novembra 2026 v Ljubljani in združil predstavnike državnih institucij, gospodarstva, znanosti in mednarodnih organizacij. Predstavljena bo tudi evropska investicijska strategija Global Gateway ter vladna medresorska delovna skupina Team Slovenia, ki podpira vključevanje slovenskih deležnikov v mednarodne razvojne projekte. Vabljeni k udeležbi!

Uspeha ne bomo merili le po številu projektov ali višini vloženih sredstev, temveč predvsem po njihovih dolgoročnih učinkih: močnejših skupnostih, novih gospodarskih priložnostih, trajnostni rabi naravnih virov in večji odpornosti na skupne izzive prihodnosti.

mag. Jana Grilc,
v.d. generalnega direktorja
Direktorat za gospodarsko in razvojno diplomacijo
Ministrstvo za zunanje in evropske zadeve

Kriza globalne pravičnosti

Ana Kalin
vodja projektov in raziskovalka, Forum za enakopravni razvoj

Kaj je mednarodno razvojno sodelovanje? Kdo s kom sodeluje in razvoju koga ali česa to sodelovanje služi?

Pri iskanju odgovora je smiselno stopiti nekaj korakov nazaj, k začetkom tovrstnega sodelovanja. Mednarodna pomoč sega v 18. stoletje, sprva je bila znotraj Evrope namenjena predvsem zagotavljanju (vojaških) zavezništev v primeru kriz, nato se je iz evropskih držav razširila v njihove kolonije zaradi izboljšave tamkajšnje infrastrukture. Zelo znan primer mednarodne pomoči po 2. svetovni vojni je Marshallow načrt, ki je, po besedah njegovega arhitekta, bil namenjen boju proti lakoti, revščini, obupu in kaosu.

Po 2. svetovni vojni se je začela oblikovati tudi mednarodna razvojna pomoč. Njena pravila delovanja, ki so temeljila na enosmerni tehnični ali finančni pomoči zahodnih držav, je določil Odbor za razvojno pomoč OECD. Ta enostranskost je pomenila tudi odkrito hierarhičen pristop, kjer je bila dobrodelna pomoč donatorjev dodeljena osiromašenim prejemnikom pomoči. Da bi se to neravnovesje moči uravnotežilo, je bil s prehodom v novo tisočletje sprejet koncept mednarodnega razvojnega sodelovanja, ki je slonel na partnerstvu, medsebojnem učenju in obojestranskih interesih. Vzporedno s tem so se nerazvite države preimenovale v države v razvoju, nekoliko kasneje pa sta se pojavila izraza globalni jug in globalni sever.

Gre pri vsem zapisanem le za spremembe v terminologiji ali tudi za dejanski premik v načinu razmišljanja in vrednotenja? Kdo torej s kom sodeluje, se je spraševal Forum za enakopraven razvoj (FER) skupaj s svojimi partnerskimi organizacijami v Ugandi, kjer izvajajo projekte mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči ob podpori Ministrstva za zunanje in evropske zadeve Republike Slovenije.

»Konec direktnega kolonializma še ni pomenil zaključka izkoriščanja bivših kolonij. Sledilo mu je le preoblikovanje in modernizacija orodij nadvlade afriškega kontinenta,« je ocenila Ramia Raham, begunka iz Sudana, ki dela v nevladni organizaciji Kandaakiat Organization for Women Empowerment and Development (KOWED). Afriške države so torej navidezno pridobile politično neodvisnost, a so ohranile podrejen položaj v globalni ureditvi. »Ohranil se je sistem neenakomernega globalnega razvoja, za katerega je značilen neprekinjen prenos načrtno podcenjenih surovin, delovne sile in bogastva, ki na eni strani omogoča, da bogate države postajajo še bogatejše, na drugi strani pa poglablja politično in okoljsko krhkost bivših kolonij.«

»Prav zato menim, da imajo države, ki so se na tak način znatno okoristile, moralno in zgodovinsko odgovornost prispevati k odpravi globalnih neenakosti,« je dodala Ugandčanka Hindu Mutebi iz nevladne organizacije Hope of Children and Women Victims of Violence (HOCW). »Uradna razvojna pomoč (URP) je le eden od mehanizmov za odpravo krivic, pogovarjati se

Ohranil se je sistem neenakomernega globalnega razvoja, za katerega je značilen neprekinjen prenos načrtno podcenjenih surovin, delovne sile in bogastva, ki na eni strani omogoča, da bogate države postajajo še bogatejše, na drugi strani pa poglablja politično in okoljsko krhkost bivših kolonij. Foto: arhiv FER

je treba tudi o pravični mednarodni trgovini in finančnih mehanizmih, odpisu dolgov, boju proti nezakonitim finančnim tokovom itn.«

Bogate države so se večkrat v zgodovini zavezale, da bodo 0,7 odstotka svojega BND (bruto nacionalnega dohodka) namenile razvojnemu sodelovanju. Leta 2023, ko je URP dosegla najvišjo raven v zgodovini, je ta delež znašal 0,37 njihovega skupnega BND oziroma 223,3 milijard dolarjev.[1] Leta 2024 se je ta delež zmanjšal za 8,5 odstotka, nato še za 23,3 odstotka leta 2025, napovedi za leto 2026 pa kažejo na še 6,9-odstotni padec.[2] Prav ta druščina držav že več kot desetletje povečuje svoje izdatke za oboroževanje, ki so se v obdobju 2016–2025 povečali za 41 odstotkov, ko so znašali 2887 milijard dolarjev.[3] Težava torej ni v pomanjkanju sredstev, temveč v zavestni odločitvi glede (pre)usmerjanja sredstev v prid nacionalni varnosti in oboroževanju, ki gresta z roko v roki z vedno bolj razširjenimi nacionalističnimi politikami, v katerih ni prostora za solidarnost, ki ne koristi matičnim državam.

Na tem mestu je smotrno odgovoriti na drugi del vprašanja, in sicer kaj je razvojno sodelovanje: razvoju koga ali česa služi?

»Kaj se zgodi, ko države z ogromno ekonomske in politične moči sodelujejo z državami, ki imajo mnogo manj pogajalske moči?« je svojo skrb izrazil Bolingo Ntahira, ki je po prebegu iz Konga ustanovil HOCW, »odnos morda deluje kot partnerstvo, toda učinek ni za vse enak.«

»Afriške države so po desetletjih razvojne pomoči v začaranem krogu povpraševanja po vedno novih sredstvih za izboljšanje življenjskih razmer,« stanje ocenjuje Noella Kabale, ustanoviteljica nevladne organizacije Real Phoenix Development Initiative, begunka iz Konga, ob tem pa odpira pomembno vprašanje: »Zakaj razvojni programi za afriški kontinent niso obrodili podobnih sadov, kot jih je Marshallow načrt za Evropo?«

Sogovornice in sogovornik se strinjajo, da razvojno agendo določajo donatorice in ne potrebe skupnosti, ki naj bi bile njeno izhodišče. Posledično bi morale biti za napredek ter rezultate projektov in programov v prvi vrsti odgovorne donatorice, čeprav do sprememb privede le odgovornost do skupnosti. Donatorice lokalno znanje, izkušnje in poznavanje kultur, jezikov ter dinamik podrejajo zahodnemu znanju, rešitvam in razumevanju delovanja sveta. Asimetrija moči je tista, ki je po mnenju sogovornic in sogovornika na eni strani privedla do odvisnosti afriških držav od URP, na drugi pa jim je odvzela možnost definiranja svoje razvojne poti. Kljub temu so si enotne, da sistem mednarodnega razvojnega sodelovanja ne bo ohranjal svojega smisla, dokler ne bo moč sprejemanja odločitev v rokah afriške celine.

Konec direktnega kolonializma še ni pomenil zaključka izkoriščanja bivših kolonij. Sledilo mu je le preoblikovanje in modernizacija orodij nadvlade afriškega kontinenta. Foto: arhiv FER

Številni opazovalci mednarodnega razvojnega sistema se strinjajo, da so bile prejemnice URP vedno talke spleta okoliščin, med drugim menjav vlad donatoric in njihovih spreminjajočih se prioritet ter drugih globalnih dogodkov. Nekateri med njimi vidijo trenutni preplet razvoja, gospodarstva in varnosti le kot nazadovanje znotraj cikličnega gibanja, spet drugi pa ocenjujejo, da bo splet novih okoliščin prinesel dolgoročne in strukturne spremembe.

Morda pa so razmere, ki smo jim priča, le odstrle tančico moralnih pretvez, ki je obdajala navidezno željo po odpravljanju revščine in kaosa, sprva skrito za besedami pomoči, kasneje pa uravnoteženega in pravičnega razvoja. Kriza globalne pravičnosti morda ni nikakršna kriza, temveč stalnica, ki se jo v časih blaginje in stabilnosti zavije v darilni papir, ko pa se mednarodni odnosi zaostrijo, iluzije odpadejo. In tako tudi v tako imenovani novi dobi mednarodnega razvojnega sodelovanja morda to ni prav nič novega, temveč le trenutnim razmeram nekoliko prilagojeno ohranjanje moči Zahoda.

[1] https://one.oecd.org/document/DCD(2024)31/en/pdf

[2] https://www.oecd.org/en/publications/oda-projections-for-2026-and-the-near-term_d7c74fa2-en.html

[3] https://www.sipri.org/sites/default/files/2026-04/2604_milex_2025.pdf

Vse manj virov: kako bodo nevladne organizacije uresničevale svoje poslanstvo?

Dr. Moses Isooba
izvršni direktor Ugandskega nacionalnega foruma nevladnih organizacij (Uganda National NGO Forum – UNNGOF)

Foto: Igor Omilaev, unsplash

V zadnjih nekaj letih smo bili priča tektonskim premikom v mednarodnem sodelovanju. Zamrznitev financiranja USAID, ki jo je sprožila izvršna uredba predsednika Donalda Trumpa, je pospešila verižno reakcijo, v kateri so tudi druge zahodne donatorske države začele krčiti proračunska sredstva za mednarodno razvojno sodelovanje – vse pod pretvezo krepitve lastnih obrambnih zmogljivosti in vojaške moči.

Prezir do razvojne pomoči, ki ga goji marsikdo, ni skrivnost. Toda to ne zmanjšuje posledic, ki jih ima razgradnja osmih desetletij mednarodnega sodelovanja in humanitarne pomoči za razvojni sektor.

Za ta sektor so nastopili težki časi, še zlasti ker so se tudi evropske prestolnice pridružile tekmi v zniževanju sredstev. Medtem ko so se predsednik Trump in njegovi najožji sodelavci odločili USAID prepustiti uničenju, je takratni britanski premier z odločnim krčenjem proračuna za mednarodno razvojno sodelovanje zavzeto vstopil v isto tekmo, da bi tako okrepil obrambne zmogljivosti in vojaško moč Združenega kraljestva. Kot so opozorili že mnogi, je prevalitev stroškov britanske obrambe na najranljivejše prebivalce sveta ne le zavržna, temveč tudi brezčutna.

Že dolgo vemo in opozarjamo, da mednarodno razvojno sodelovanje ni bilo vedno namenjeno državam in skupnostim globalne večine, temveč je pogosto služilo uresničevanju interesov donatorjev. Toda dogajanje v zadnjih nekaj letih je te interese razkrilo brez vsakršnega olepševanja, odkrito, brez sramu in opravičevanja ter brez kančka sočutja.

V trikotniku »razvoj, obramba in diplomacija« je bil razvoj žrtvovan na oltarju obrambe. Skupnosti, ki so bile za preživetje, zagotavljanje osnovnih življenjskih potreb in ohranjanje upanja odvisne od razvojnega sektorja, so zdaj prepuščene same sebi. Posledice se bodo pokazale v nadaljnjem slabšanju socialnih kazalnikov. Ljudem, ki so odvisni od paketov s hrano, bo najverjetneje grozila lakota, ki je morda ne bodo preživeli. Podhranjenost otrok se bo še poglobila. Podobno bo pri cepljenju: cepiva, ki rešujejo življenja in jih spreminjajo na bolje, verjetno ne bodo več dosegla milijonov otrok, ki so bili pri dostopu do njih odvisni od mednarodnega razvojnega sodelovanja. Mladi, moški, ženske, osebe z invalidnostmi in drugi, ki so se s podporo donatorskih sredstev organizirali v družbena gibanja in druge ključne skupine, bodo morali poiskati nove načine delovanja. Gre za skupine, ki nasprotu-

jejo lokalnim koruptivnim praksam in praksam izključevanja, s katerimi se ohranjata revščina in neenakost. V prihodnje bodo morale to početi brez zanašanja na podporo zahodnih donatorjev.

Podobni zapuščenosti smo bili priča že pred kratkim. Ob izbruhu pandemije covida-19 je Zahod skrajno sebično ravnal in državam ter prebivalcem globalne večine odrekel dostop do cepiv. Pri tem je pozabil na eno bistveno dejstvo: dokler nismo varni vsi, ni varen nihče. Pandemije je sicer konec, mi pa smo še vedno tukaj. Krčenje sredstev za mednarodno razvojno sodelovanje ni nič drugačno od cepilnega apartheida, ki smo mu bili priča med pandemijo.

Toda posledice te zapuščenosti in izdaje bodo negativno občutile tudi zahodne donatorske države. Za razliko od držav, ki sodelujejo izključno z vladami, je bila ena od pomembnih prednosti zahodnega mednarodnega razvojnega sodelovanja neposredno sodelovanje z ljudmi, ki jih krize in razvojni izzivi najbolj prizadenejo. S tem so se med ljudmi vzpostavljali neposredni odnosi, temelječi na medsebojnem spoštovanju, razumevanju in empatiji. Z opustitvijo takšnega pristopa bo Zahod verjetno izgubil tudi del mehke moči, ki jo je gradil prav s tovrstnim sodelovanjem.

Kaj torej zdaj? Res je, da sta krčenje sredstev za mednarodno razvojno sodelovanje in spodkopavanje mednarodnega sodelovanja v času globalne povezanosti kratkovidni in neodgovorni odločitvi. Toda to še ne pomeni konca sveta ali apokalipse za naše skupnosti. Smo vzdržljivi in odporni. Za nevladne organizacije (NVO) sta moč in odpornost sektorja naša največja skupna kapitala. Vstali bomo iz pepela!

Vstajanje iz pepela!

Dobro se zavedamo, da nič več ne bo tako, kot je bilo doslej. V našem sektorju smo se zato že začeli soočati s težkimi odločitvami.

Že dolgo vemo, da imajo skupnosti na voljo lastne vire in zmogljivosti, četudi so ti omejeni: finančna in materialna sredstva, znanja in spretnosti ter medosebne vezi in mreže. Ključno bo, da te potenciale čim bolje izkoristimo ter tako okrepimo glas skupnosti in njeno moč pri odločanju. V nekaterih državah so skupnosti zaradi večje aktivne vloge državljanov že začele drugače sodelovati z lokalnimi oblastmi pri zagotavljanju javnih storitev. Preživetje našega sektorja bo odvisno od tega, ali bomo znali lokalne vire učinkovito mobilizirati in jih uporabiti za uresničevanje razvojnih prednostnih nalog skupnosti. Lokalna filantropija ne bo več zgolj dodatek k drugim virom financiranja, temveč bo postala osrednji steber mobilizacije virov.

Kako zagotoviti odpornost organizacij, ki jih je krčenje financiranja najbolj prizadelo? Enotnega odgovora, ki bi ustrezal vsem, verjetno ni. Kljub temu v sektorju že odločno iščemo možnosti za delitev stroškov in njihovo zmanjševanje. Ena od možnosti je na primer souporaba poslovnih prostorov z organizacijami, ki si težko privoščijo najemnino. S souporabo prostorov se lahko delijo tudi stroški obratovanja in komunalnih storitev, kar bistveno zmanjša operativne stroške organizacij ter jim omogoča, da kljub finančnim pritiskom nadaljujejo svoje delo.

V razmerah, ko se nad financiranjem mednarodnega razvojnega sodelovanja zgrinjajo vse temnejši oblaki, USAID – nekoč največji mehanizem za zagotavljanje razvojne pomoči, ki zdaj tiho počiva na pokopališču razvojne pomoči – pa je praktično ustavljen, morajo nevladne organizacije spremeniti načine svojega delovanja in se naučiti novih pravil sodelovanja z donatorji. Sektor ne bo izginil. Vstal bo iz pepela.

Foto: Jonaid Siega, unsplash

Vir: Humentum, A Bridge to the Future – Essays (2025).
Slovenski prevod in lektura: SLOGOPIS 2026.
Objavljeno z dovoljenjem avtorja.

Lokalno voden razvoj ne bo uspešen brez resničnega prenosa moči

Moses Isooba
Uganda National NGO Forum (UNNGOF), mreža Forus

Justina Kaluinaite
mreža Forus

Zia ur Rehman
Pakistan Development Alliance.

Stališče: Srečanje OECD v Parizu in konferenca Združenega kraljestva o globalnih partnerstvih kažeta, da lokalizacija še vedno ostaja predvsem na ravni retorike. Resnična reforma zahteva, da se donatorji odpovejo nadzoru nad finančnimi sredstvi, tveganji in odločanjem.

Na lanskem srečanju OECD o prihodnosti mednarodnega razvojnega sodelovanja v Parizu, ki mu je kmalu sledila konferenca Združenega kraljestva o globalnih partnerstvih, smo znova slišali že dobro poznano sporočilo: razvoj mora v večji meri voditi lokalno okolje, partnerstva morajo postati pravičnejša in bolj enakopravna, sodelovanje pa mora v večji meri temeljiti na partnerstvu. Razprave so se osredotočale predvsem na izboljšanje usklajevanja, mobilizacijo kombiniranih virov financiranja ter krepitev »vzajemne odgovornosti«.

Toda takšni popravki ne odgovarjajo na precej bolj neprijetno institucionalno vprašanje: kaj se zgodi, ko lokalni akterji niso več zgolj izvajalci strategij, zasnovanih drugje, temveč sami postanejo njihovi snovalci in prevzamejo nadzor nad viri za njihovo uresničevanje? V resnici se lokalno voden razvoj kljub navidezni soglasnosti uradnih izjav še vedno oblikuje znotraj sistemov, ki so strukturno vzpostavljeni tako, da preprečujejo njegovo uresničevanje.

To protislovje je še danes del vsakodnevne prakse. Pojasnjuje tudi, zakaj se kljub desetletju zavez k lokalizaciji težišče financiranja razvoja še vedno ni premaknilo.

Poglejmo, kako še vedno potekajo finančni tokovi. Tudi v programih, ki naj bi jih vodili lokalni akterji, večina sredstev prehaja skozi več posredniških ravni, preden dosežejo nacionalne organizacije in organizacije na ravni skupnosti, kakršne zastopamo tudi sami. Vsaka od teh ravni prinaša dodatne zahteve glede skladnosti s predpisi, obveznosti poročanja in mehanizmov za obvladovanje tveganj. Ti so zasnovani predvsem za izpolnjevanje zahtev donatorskih revizijskih sistemov, vendar pogosto niso združljivi z dejanskimi operativnimi razmerami lokalnih organizacij.

Foto: arhiv Fizioterapevtov brez meja

To protislovje se je jasno pokazalo tudi na konferenci Združenega kraljestva o globalnih partnerstvih. Medtem ko so ministri in vodilni predstavniki agencij znova potrjevali zavezanost reformi partnerstev, modeli financiranja, na katerih temelji britanska razvojna pomoč, še vedno v veliki meri temeljijo na centraliziranih sistemih javnega naročanja in konkurenčnih postopkih dodeljevanja pogodb. V tem kontekstu je 82 vodij mednarodnih nevladnih organizacij (NVO) objavilo skupno izjavo, v kateri britansko vlado pozivajo, naj okrepi svoje ambicije za vključujočo agendo mednarodnega razvoja, ki bo temeljila na resničnih in enakopravnih partnerstvih ter upoštevala okoljske standarde in načela odgovornosti.

Takšne strukture lokalnim organizacijam nalagajo nesorazmerno velika bremena. Od njih se pričakuje, da prevzamejo tveganja zaradi valutnih nihanj, politične nestabilnosti in morebitne škode za ugled, čeprav imajo le omejen vpliv na oblikovanje programov in finančne dogovore.

Eden od ključnih pogojev se pogosto obravnava kot drugotnega pomena: prostor za delovanje civilne

družbe. Lokalizacija ne more uspeti, če je civilna družba kriminalizirana, stigmatizirana, nezadostno financirana, tarča digitalnih napadov ali izključena iz procesov odločanja. Lokalne organizacije ne morejo zahtevati odgovornosti institucij, če jim je odvzeta svoboda organiziranja in izražanja stališč ter če so jim onemogočeni dostop do informacij, mobilizacija virov in varno sodelovanje v javnem življenju.

Resnična lokalizacija neposredno postavlja pod vprašaj samo logiko upravljanja sistema razvojne pomoči, saj zahteva prenos moči nad viri, tveganji in odgovornostjo na lokalne akterje in krepitev prostora za delovanje civilne družbe. V ospredje postavlja temeljna vprašanja: kdo nadzoruje vire, kdo opredeljuje tveganja in komu je kdo odgovoren.

Kaj bi zahtevala prenova sistema mednarodnega razvojnega sodelovanja?

1. **Zaščititi in povečati bi morali javno financiranje tam, kjer ga ni mogoče nadomestiti z drugimi viri** – zlasti na področjih humanitarnega odzivanja, varstva človekovih pravic, enakosti spolov in pravičnosti za ženske, prostora za delovanje civilne družbe ter odpornosti lokalnih organizacij civilne družbe.
2. **Vzpostaviti bi morali merljive kazalnike lokalno vodenega razvoja.** Spremljati moramo, kolikšen delež sredstev neposredno in posredno doseže lokalne akterje. Pri tem ne smemo ocenjevati zgolj obsega financiranja, temveč tudi njegovo kakovost: prožnost, predvidljivost, dostopnost, višino posrednih stroškov, financiranje temeljnega delovanja organizacij in dejansko moč odločanja o porabi sredstev.
3. **Preiti bi morali od prenosa tveganj k njihovi delitvi.** Poenostaviti je treba postopke skrbnega pregleda, zmanjšati podvajanje zahtev glede poročanja ter vzpostaviti sisteme odgovornosti, ki temeljijo na zaupanju in so hkrati dovolj strogi in verodostojni, ker izhajajo iz dejanskih okoliščin delovanja organizacij.
4. **Priznati bi morali, da sta prostor za delovanje civilne družbe in spodbudno okolje za njeno delovanje temeljna pogoja učinkovitega mednarodnega razvojnega sodelovanja.** Nobenega partnerstva ne moremo označiti za enakopravno, če se lokalne akterje omejuje, utiša ali kaznuje zato, ker opozarjajo na zlorabe oblasti in zahtevajo odgovornost odločevalcev.
5. **Vlagati bi morali v ekosisteme civilne družbe, ne zgolj v njene organizacije kot izvajalke projektov, temveč kot temelj demokratičnih procesov, zagotavljanja odgovornosti, solidarnosti in sprememb, ki izhajajo iz lokalnega okolja.** Na konferenci Združenega kraljestva o globalnih partnerstvih morajo partnerji v mednarodnem razvojnem sodelovanju ponovno premisliti, kako financirajo civilno družbo. Če si resnično želimo odpornih organizacij, morajo krepitev institucionalnih zmogljivosti, financiranje temeljnega delovanja in prožno financiranje postati osrednji sestavni deli partnerskih okvirov. Donatorje je treba znova spomniti na temeljno načelo, ki ga je oblikoval zagovornik reform v sektorju razvojne pomoči Arbie Baguios: »Financirajte pogumno in zaupajte velikodušno.«
6. **Reformo razvojne pomoči bi morali povezati s strukturno pravičnostjo.** Mednarodnega razvojnega sodelovanja ni mogoče ločiti od vprašanj zadolževanja, obdavčevanja, trgovine, podnebnega financiranja, digitalnega upravljanja in skladnosti javnih politik.

Foto: arhiv Slovenske Karitas

Te zahteve so že dolgo vključene v zaveze k partnerstvom, ki temeljijo na vzajemnem spoštovanju in odgovornosti, med drugim v Busanski partnerski zavezi in zavezah k lokalizaciji, sprejetih v okviru pobude Grand Bargain (Veliki dogovor). Danes so še toliko bolj nujne, saj v praksi slabijo celo pogoji, ki naj bi omogočali njihovo uresničevanje.

Mednarodno razvojno sodelovanje danes temelji na treh stebrih, ki so pod vse večjimi pritiski. Prvi je uradna razvojna pomoč (ODA), ki jo številne donatorske države občutno zmanjšujejo. Drugi je vse večji delež sredstev za razvoj, ki se usmerja prek večstranskih in dvostranskih razvojnih bank, kjer procesi odločanja pogosto ostajajo oddaljeni od nevladnih organizacij in prizadetih skupnosti. Tretji je mednarodno razvojno sodelovanje, ki poteka neposredno prek akterjev civilne družbe in je vse bolj pod pritiskom ter v številnih okoljih tudi tarča napadov.

Sporočilo civilne družbe je jasno: partnerstev ne smemo zgolj preimenovati, temveč moramo na novo določiti njihova pravila.

Od nadzora k zaupanju.

Od prenosa tveganj k njihovi delitvi.

Od posvetovanja k skupnemu odločanju.

Od kratkoročnih projektov k dolgoročni odpornosti civilne družbe.

Od obljub k dejanjem.

Stari model se izteka. Če bomo obstoječe strukture moči, denarja in privilegijev zgolj prenesli v prihodnost, bo ta vse preveč podobna preteklosti. Če pa bomo ta trenutek izkoristili za vzpostavitev sodelovanja, ki bo temeljilo na dostojanstvu, človekovih pravicah, solidarnosti, prostoru za delovanje civilne družbe in lokalnem vodstvu, se lahko odpre pot do pravičnejšega sistema.

Prav zato bomo še naprej dejavno sodelovali v teh procesih: želimo prispevati k preobrazbi sistema, ki je pod vse večjimi pritiski in nujno potrebuje spremembe.

Prihodnost mednarodnega razvojnega sodelovanja bo temeljila na človekovih pravicah in odgovornosti ter se bo oblikovala skupaj s skupnostmi – sicer ne bo mogla upravičiti svoje legitimnosti. ●

Objavljeno z dovoljenjem avtorjev.

"Od nadzora k zaupanju.
Od prenosa tveganj k njihovi delitvi.
Od posvetovanja k skupnemu odločanju.
Od kratkoročnih projektov k dolgoročni odpornosti civilne družbe.
Od obljub k dejanjem."

Foto: rdne stock project, pexels

Mednarodno razvojno sodelovanje danes temelji na treh stebrih, ki so pod vse večjimi pritiski. Prvi je uradna razvojna pomoč (ODA), ki jo številne donatorske države občutno zmanjšujejo. Drugi je vse večji delež sredstev za razvoj, ki se usmerja prek razvojnih bank, kjer procesi odločanja pogosto ostajajo oddaljeni od nevladnih organizacij in prizadetih skupnosti. Tretji je mednarodno razvojno sodelovanje, ki poteka neposredno prek akterjev civilne družbe in je vse bolj pod pritiskom ter v številnih okoljih tudi tarča napadov.

Izpolnimo obljube mednarodnega razvojnega sodelovanja

Robin Dewa
Društvo Bodi svetloba

Uradna razvojna pomoč (URP) držav članic EU in EU inštitucij je v letu 2025 drastično upadla, kar kaže na razkorak med političnimi odločevalci v članicah EU in inštitucijah EU v primerjavi z mnenjem prebivalcev EU, ki večinsko podpira povečanje uradne razvojne pomoči. Skupni odstotek URP na ravni EU je tako nazadoval na raven uradne razvoje pomoči iz leta 2018. EU se je zavezala k pomoči v znesku 0,7 odstotka BDP EU do leta 2030, kar podpira tudi evropska platforma NVRO Concord Europe.

Tudi obseg slovenske razvojne pomoči bi moral biti večji. Sprejeti je treba novo Resolucijo o mednarodnem razvojnem sodelovanju Slovenije z natančno določenim vsakoletnim dvigom te pomoči, da podpremo zavezo EU o 0,7 odstotka BDP na ravni celotne EU do leta 2030.

V novo Resolucijo mednarodnem razvojnem sodelovanju je treba vključiti tudi Azijo in Latinsko Ameriko, kot velja za druge države EU. Še posebej je to pomembno v luči sporazumov EU-MERCOSUR in EU-ASEAN. Potrebna je višja URP za podsaharsko Afriko in Palestino.

Concord Europe predlaga, da se vsaj 15 odstotkov uradne razvojne pomoči nameni projektom nevladnih organizacij, smiselno pa bi tudi bilo, da se 20 odstotkov slovenske uradne razvojne pomoči nameni humanitarno-razvojnim projektom slovenskih podjetij. Številni slovenski misijonarji in nevladne organizacije delujejo v več kot 30 državah globalnega juga, zato bi jih bilo treba vse podpreti. Multilateralno pomoč Slovenije bi morali omejiti na obvezna vplačila v evropske ter svetovne sklade, poudarek pa bi morali dati bilateralni pomoči.

Mladi, ki se bodo zavzeli za boljše mednarodno razvojno sodelovanje, so tu ključnega pomena. Za to pa so potrebni konkretni primeri, prek katerih se mladi seznanijo z izzivi drugod po svetu, kar vključuje tudi okoljske in podnebne izzive. Naš projekt Erasmus Ka220 YOU Green Saga (https://greensagaproject.eu/) vključuje nekatere izmišljene interaktivne pustolovske zgodbe, ki pa se ukvarjajo z resničnimi panevropskimi in globalnimi izzivi, in naslavlja problematiko v državah globalega juga. Zgodbe, kot so Maasana Challenge (redke zemlje na Grenlandiji, staroselci), Operation Bee for Future (Ruanda, mednarodno razvojno sodelovanje), Surviving the Darkest Period (Egipt, pandemija), One Phone, Two Lives (Kongo, kobalt), The Influencers' Dillema (Bangladeš, hitra moda), Breathless Skies (Indija, onesnaževanje zraka in vročina), The Coral Compass (Fidži, izumiranje koralnih grebenov), Like A Buttefly in a storm (Brazilija, poplave) in Like Exiled Thoughts (begunci v Evropi) imajo namen spodbuditi mlade k delovanju za zmanjšanje okoljskih in podnebnih sprememb, s postavitvijo nekaterih zgodb v dežele globalnega juga pa nameravamo ozavestiti mlade za mednarodno razvojno sodelovanje.

Leta 2027–2030 bodo ključna za mednarodno razvojno sodelovanje, zato nas čaka še veliko dela. ●

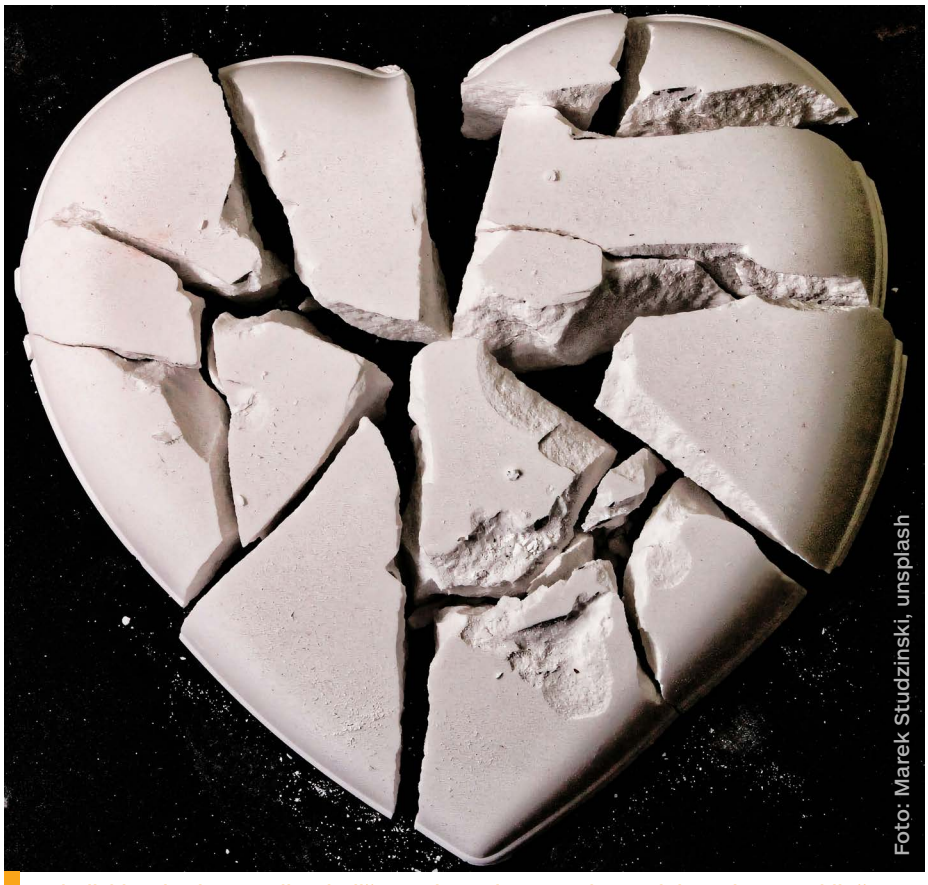

Foto: Marek Studzinski, unsplash

Mladi, ki se bodo zavzeli za boljše mednarodno razvojno sodelovanje, so tu ključnega pomena. Za to pa so potrebni konkretni primeri, prek katerih se mladi seznanijo z izzivi drugod po svetu, kar vključuje tudi okoljske in podnebne izzive.

Od podizvajanja k solidarnosti: prenos moči v partnerstvih v mednarodnem razvojnem sodelovanju

dr. Moses Isooba
Izvršni direktor Ugandskega nacionalnega foruma nevladnih organizacij (Uganda National NGO Forum – UNNGOF)

Foto: rdne stock project, pexels

Resničen prenos moči pomeni, da lokalnim in nacionalnim akterjem zagotovimo dejanska pooblastila za odločanje o prednostnih nalogah, oblikovanju programov, proračunih in prilagajanju dejavnosti spreminjajočim se okoliščinam. Hkrati jim moramo omogočiti dostop do dolgoročnega, prožnega in predvidljivega financiranja.

Aid Matters

Dogodek Aid Matters je bil posvečen vprašanju moči v partnerstvih. Trdna partnerstva temeljijo na zaupanju, vzajemnem učenju, nenehnem skupnem premisleku in pripravljenosti na prilagajanje spreminjajočim se okoliščinam. V času, ko se naš sektor sooča z vse večjimi izzivi, postajata vlaganje v partnerstva in njihovo krepitev pomembnejša kot kdajkoli prej.

Na konferenci Aid Matters 2026, ki je potekala na Dunaju, je Moses Isooba, izvršni direktor Ugandskega nacionalnega foruma nevladnih organizacij (Uganda National NGO Forum) in sopredsedujoči mreži Forus, pozval k temeljiti spremembi razumevanja in uveljavljanja partnerstev v mednarodnem razvojnem sodelovanju: k prehodu od podizvajanja k solidarnosti in od posvetovanja k delitvi moči.

Moses Isooba je na konferenci Aid Matters 2026, ki jo je organizirala organizacija Global Responsibility pod naslovom »Moč partnerstev«, predstavil pogled Ugande in večine svetovnega prebivalstva na eno ključnih vprašanj mednarodnega razvojnega sodelovanja: kaj partnerstvo v resnici pomeni, če moč odločanja in nadzora nad viri ostaja skoncentrirana v rokah peščice?

Kot je poudaril Moses: »Moč se prenaša, ko se spremenijo tri stvari: kdo odloča, kdo razpolaga z viri in kdo opredeljuje, kaj pomeni uspeh.«

To sporočilo neposredno nagovarja dolgoletna prizadevanja mreže Forus za krepitev vloge nacionalnih platform nevladnih organizacij ter zagotavljanje, da mednarodno razvojno sodelovanje sooblikujejo organizacije, skupnosti in družbena gibanja, ki so najbliže obravnavanim izzivom.

Od lokalizacije k prenosu moči

Članice in člani mreže Forus že dolgo opozarjajo, da mora lokalizacija preseči zgolj prenos odgovornosti za

> Vsakdo ima svoj glas. Težava je v tem, da ima mikrofon v rokah le peščica med nami. Cilj zato ni, da skupnostim „damo glas“, temveč da demokratiziramo dostop do mikrofona in do procesov odločanja.

izvajanje projektov na lokalne akterje. Moses v svojem osrednjem nagovoru dodatno osvetljuje to razliko: lokalno izvajanje brez pravice do odločanja pomeni podizvajanje, lokalno vodenje brez dostopa do virov pa pomeni prepuščanje lokalnih akterjev samim sebi.

»Novega sistema mednarodnega razvojnega sodelovanja ne moremo graditi na predpostavkah, strukturah in razmerjih moči starega sistema. Partnerstev ne smemo več razumeti predvsem kot mehanizmov za izvajanje projektov. Dojemati jih moramo kot odnose, prek katerih gradimo skupno moč za reševanje izzivov, s katerimi se nobena organizacija, država ali sektor ne more spopasti samostojno,« je poudaril.

Resničen prenos moči pomeni, da lokalnim in nacionalnim akterjem zagotovimo dejanska pooblastila za odločanje o prednostnih nalogah, oblikovanju programov, proračunih in prilagajanju dejavnosti spreminjajočim se okoliščinam. Hkrati jim moramo omogočiti dostop do dolgoročnega, prožnega in predvidljivega financiranja.

To pomeni tudi priznanje, da imajo lokalne organizacije že zdaj znanje, vzpostavljene odnose, legitimnost in vodstvene zmogljivosti. Namesto da se sprašujemo, kako lahko mednarodne organizacije »krepijo« njihove zmogljivosti, Moses sektor poziva, naj se vpraša, kaj že obstaja ter kateri viri in kakšni pogoji so potrebni, da se te zmogljivosti lahko v celoti razvijejo.

Moses se zavzema tudi za drugačno razumevanje solidarnosti: »solidarnost, ki krepi samostojnost lokalnih akterjev, namesto da ustvarja njihovo inštitucionalno odvisnost. Solidarnost je naša valuta in naš največji trajnostni vir, ki se nenehno obnavlja.«

To je še posebej pomembno za nacionalne platforme nevladnih organizacij. Kot kažejo izkušnje Ugandskega nacionalnega foruma nevladnih organizacij, ki jih izpostavlja Moses, platforme ne izvajajo zgolj projektov. Povezujejo organizacije, oblikujejo skupna stališča, branijo prostor za delovanje civilne družbe, vplivajo na javne politike in krepijo odgovornost inštitucij. Če podpiramo posamezne organizacije, ne vlagamo pa v širši ekosistem civilne družbe, tvegamo, da bomo lokalizirali projekte, ne pa tudi prenesli moči na lokalne akterje.

Partnerstvo mora obenem prepoznati skupnosti in lokalne organizacije kot soinvestitorje, ne zgolj kot prejemnike pomoči. »Skupnosti prispevajo znanje, odnose, legitimnost, prostovoljno delo, lokalne vire, inštitucionalni spomin, pogum in zaupanje. Finančna sredstva so v partnerstvu zgolj ena od oblik kapitala,« je poudaril Moses.

»Vsakdo ima svoj glas. Težava je v tem, da ima mikrofon v rokah le peščica med nami. Cilj zato ni, da skupnostim „damo glas“, temveč da demokratiziramo dostop do mikrofona in do procesov odločanja.«

Partnerstva potrebujejo spodbudno okolje

Mosesov osrednji nagovor povezuje lokalno voden razvoj še z enim vprašanjem, ki je v središču delovanja mreže Forus: varstvom in uveljavljanjem prostora za delovanje civilne družbe ter zagotavljanjem spodbudnega okolja za njeno delovanje.

Moses opozarja, da lokalni akterji ne morejo prevzeti vodilne vloge, če so kriminalizirani, omejeni pri svojem delovanju, izključeni iz procesov javnega odločanja ali nimajo dostopa do potrebnih virov. »Lokalno voden razvoj ne more uspevati tam, kjer je prostor za delovanje civilne družbe sistematično zatiran,« poudarja.

Zato zgolj spreminjanje finančnih odnosov med partnerji ne zadostuje. Mednarodno razvojno sodelovanje mora podpirati tudi širše pogoje, ki civilni družbi omogočajo organiziranje, sodelovanje, vplivanje na odločitve in nadzor nad odgovornostjo inštitucij. To vključuje zagotavljanje smiselnega sodelovanja pri odločanju, dostopa do virov, odgovornosti inštitucij ter varstva prostora za delovanje civilne družbe.

Od partnerstva kot mehanizma za izvajanje projektov k partnerstvu kot skupni moči

Moses se zavzema za drugačno razumevanje partnerstva: takšnega, ki presega njegovo dosedanje dojemanje kot predvsem organizacijskega in finančnega mehanizma za izvajanje projektov.

To je tudi bistvo pristopa mreže Forus h krepitvi povezovanja: povezovati organizacije civilne družbe in nacionalne platforme v različnih državah in regijah, da lahko izmenjujejo znanje, oblikujejo skupna stališča ter krepijo svoj vpliv.

Kot poudarja Moses, je ključno vprašanje naslednje: »Katere odločitve smo pripravljeni sprejemati skupaj, katerim virom smo se pripravljeni odpovedati v korist skupnega upravljanja in katera tveganja smo pripravljeni prevzeti skupaj? Pravično partnerstvo ne pomeni, da lokalnim akterjem odstopimo sedež za svojo mizo. Pomeni priznanje, da moramo mizo, dnevni red in vire sooblikovati ter si jih skupaj lastiti.«

To so vprašanja, ki bodo tudi v prihodnje usmerjala delo mreže Forus z njenimi članicami, člani in partnerji – od lokalno vodenega razvoja in prostora za delovanje civilne družbe do financiranja trajnostnega razvoja ter krepitve partnerstev med civilno družbo in inštitucijami, ki delujejo na področju mednarodnega razvoja.

Svetloba v času teme: Filantropija skupnosti ponuja pot naprej

Jenny Hodgson
Izvršna direktorica organizacije Global Fund for Community Foundations (GFCF)

Eshban Kwesiga
Vodja področja prenosa znanja in zagovorništva (Knowledge Weaving and Influencing Manager) pri organizaciji Global Fund for Community Foundations (GFCF)

Nikoli si ne bi smeli dovoliti, da se znajdemo v takšnem položaju.« To je bilo mnenje, ki so ga partnerji Globalnega sklada za skupnostne fundacije (GFCF) večkrat izrazili med nizom spletnih pogovorov, ki smo jih organizirali po februarski odredbi ameriške Agencije za mednarodni razvoj (USAID) o ustavitvi dela. Odvisnost – v nekaterih primerih celo prevelika odvisnost – velikega dela civilne družbe na globalnem jugu od financiranja mednarodnih donatorjev je že dolgo neprijetna resnica v našem sektorju. Resnica, ki jo je bilo lahko odriniti na stran, kot pločevinko, ki jo brcnemo naprej po cesti, in problem prepustimo prihodnosti. Vse to je nevarno temeljilo na predpostavki, da bo sedanji model financiranja ostal nespremenjen.

Zlom USAID je celoten sistem mednarodnega in humanitarnega razvojnega financiranja pahnil v kaos. Okoliščine, v katerih so razgradili USAID, so bile skrajne in celo brutalne. Toda ko je šlo za vprašanje, kdo financira civilno družbo, in za vse večjo potrebo po podpori alternativnim oblikam družbenega financiranja, so bili opozorilni znaki vidni že dolgo. Prvič, svetovni vzpon populističnih desničarskih gibanj, ki nasprotujejo pluralizmu, ter druge nedavne spremembe v svetovni politiki so že pred tem privedli do znatnega zmanjšanja sredstev za mednarodno razvojno sodelovanje. Posledično so se postopoma začele krhati dotlej uveljavljene norme o humanitarnem, političnem in moralnem namenu razvojnega financiranja.

Drugič, vlade po vsem svetu – od Brazilije do Ugande in Indije – vse bolj iznajdljivo uporabljajo politike in zakonodajo za omejevanje pretoka mednarodnih sredstev do civilne družbe na globalnem jugu. Trumpova administracija je zgolj najnovejša v dolgi vrsti akterjev, ki nacionalizem in pripovedi o »tujih agentih« uporabljajo kot orožje za kriminalizacijo civilne družbe in omejevanje dotoka sredstev iz tujine.

V osrednjem sistemu mednarodnega razvojnega sodelovanja pa je bila pozornost usmerjena drugam. Toliko opevana agenda lokalizacije, ki se je pojavila kot odziv na spoznanje, da je sistem odpovedal, se je osredotočila na to, da bi lokalne organizacije prejele več zunanjih sredstev za neposredno izvajanje projektov in programov. Povečala je pritisk v finančni »pipi«, po kateri sredstva pritekajo do lokalnih akterjev, pri čemer je uspeh odvisen od sposobnosti organizacij, da posnema strukture skladnosti s pravili in odgovornostmi, ki jih zahteva mednarodni sistem, če želi zagotoviti nadaljnji dotok denarja. Lokalizacija je bila tako usmerjena v pospeševanje pretoka zunanjih sredstev, medtem ko se je le malo pozornosti namenjalo podpori

Foto: Jonny Gios, unsplash

organizacijam pri ustvarjanju lastnih, neodvisnih virov in krepitvi njihove samostojnosti. Skratka, premalo pozornosti je bilo posvečene temu, da bi organizacije utrdile svojo verodostojnost in odgovornost do lokalnega okolja ter postale zaupanja vredni akterji v svojih družbenih okoljih.

V sistemu, ki ga oblikujejo velika finančna sredstva, »hitrost porabe«, časovno omejeni programi in odgovornost predvsem do zunanjih financerjev, je bilo le malo zanimanja za vlogo lokalnih virov – pravzaprav celo za samo zamisel, da bi lahko bili ti viri pot do dolgoročne vzdržnosti civilne družbe in resničnega lokalnega lastništva. Lokalna sredstva bi bilo namreč mogoče mobilizirati in povezovati z drugimi vrstami virov ter tako združiti »hladni denar« mednarodnega donatorskega sistema s »toplim denarjem« skupnosti. »Hladen« je zato, ker nekateri strokovnjaki v donatorskih agencijah svojo vlogo razumejo zgolj kot prenos denarja. »Topel« pa zato, ker prispevek člana skupnosti pomeni zavestno odločitev, odpoved drugemu izdatku ter izraz zaupanja, vere, solidarnosti, nestrinjanja in skupnega delovanja za vprašanja, ki so ljudem pomembna.

Za lokalno civilno družbo je bilo mednarodno razvojno financiranje dvorezen meč. Po eni strani je lokalne organizacije obvarovalo pred neposrednimi skrbmi glede zagotavljanja sredstev za njihovo delo. Po drugi strani pa je zasenčilo in spodkopalo pomen lokalnih virov, ohranjalo neravnovesja moči ter organizacije oddaljilo od skupnosti, ki naj bi jim služile.

GFCF od leta 2006 sodeluje z več kot 300 organizacijami v 75 državah po svetu ter podpira lokalne organizacije pri razvoju filantropije skupnosti – ne zgolj kot načina zbiranja denarja, temveč kot pristopa, ki temelji na lastništvu, sodelovanju in moči. Naša mreža vključuje številne primere in prakse, ki dokazujejo, kako se filantropija skupnosti udejanja v praksi. Med njimi sta nepalski sklad za ženske Tewa, ki ima več kot 8.000 lokalnih donatorjev, in ugandska organizacija 40-40, ki podpira zgodnje izobraževanje ter prejema prispevke več kot 400 lokalnih donatorjev. Tu je tudi mehiški družbeno-okoljski sklad FASOL, ki podpira skupnosti pri mobilizaciji lokalnih virov za odzivanje na gozdne požare.

Filantropija skupnosti je v samem jedru gibanja #ShiftThePower (Prenos moči). Njegov Manifest za spremembe poziva k odmiku od sistema, »ki temelji na prenosu sredstev in je organiziran okoli tega prenosa« ter zagovarja vizijo sistema, ki »prepoznava, spoštuje in nadgrajuje lokalne vire in potenciale, namesto da bi jih spregledal, spodkopaval ali izrinjal«.

Cilj ni nadomestiti mednarodne vire, temveč jih povezati z lokalnimi. S tem nastajajo nove oblike horizontalne moči, razmerja moči pa postajajo manj hierarhična. Ko razmišljamo o preobrazbi, se moramo zavedati, da prihodnosti civilne družbe ni mogoče financirati zgolj od zunaj. Mednarodne organizacije morajo slediti smeri, ki jo določajo lokalne organizacije. Če želimo ustvariti alternativne lokalne vire, jih moramo povezati z mednarodnimi sredstvi, da bo civilna družba temeljila na skupnem lastništvu in skupnem financiranju ter bo manj ranljiva. ●

> "Košara, ki jo splete veliko rok, nikoli ne bo prazna, saj tisti, ki prispevajo njene niti, njeno obilje varujejo kot svoje."

Vir: Humentum, A Bridge to the Future – Essays (2025).
Slovenski prevod in lektura: SLOGOPIS 2026.
Objavljeno z dovoljenjem avtorjev.

Nova doba razvojnega sodelovanja: preplet razvoja, gospodarstva in varnosti

Štefan Simončič
Zadružnik, Evropska stanovanjska zadruga EPEKA, SCE

Razvoj, gospodarstvo in varnost danes niso več ločena področja. Vojne, migracije, revščina, stanovanjska negotovost, osamljenost, duševne stiske in izguba socialnih vezi neposredno vplivajo na stabilnost posameznikov in skupnosti. Varnost zato ni zgolj vprašanje policije, vojske in državnih meja. Začne se pri tem, ali ima človek varen dom, možnost dela in izobraževanja, socialno mrežo ter občutek, da nekam pripada.

V združenju EPEKA vidimo stanovanjske zadruge kot pomemben del takšne nove socialne infrastrukture. Dostopno stanovanje ne pomeni zgolj cenejšega kvadratnega metra. Zadruga lahko povezuje bivanje z izobraževanjem, prostovoljstvom, zaposlovanjem, medsebojno pomočjo, kulturnimi in športnimi dejavnostmi ter demokratičnim sodelovanjem članov.

Takšna skupnost temelji na vzajemnosti. Kdor je zdrav in sposoben za delo ali izobraževanje, naj si prizadeva za zaposlitev, pridobivanje znanja, spoštovanje pravil skupnega bivanja ter sodelovanje pri življenju skupnosti. Če je nekdo bolan, ima invalidnost, skrbi za otroka ali se znajde v drugi težki življenjski situaciji, pa mora biti prav zadruga tista, ki mu nudi podporo. Solidarnost in odgovornost se ne izključujeta – ena brez druge dolgoročno ne moreta graditi stabilne skupnosti.

Takšen model želimo prilagajati različnim okoljem.

V Ruandi želi EPEKA razviti stanovanjsko zadružno skupnost za ženske z otroki, ki živijo z virusom HIV oziroma posledicami aidsa. Stanovanje bi bilo le izhodišče za širši program opolnomočenja. Članice bi se izobraževale, pridobivale nova znanja in gospodarske kompetence ter postajale aktivne nosilke sprememb v svojih skupnostih.

Pomemben del modela bi predstavljalo tudi njihovo delo zunaj same zadruge. Ženske bi potovale po različnih delih Ruande ter drugim ženskam in deklicam posredovale znanje o preprečevanju okužb s HIV, pomenu testiranja, zdravju ter zmanjševanju stigme. Hkrati bi izvajale aktivnosti na področju miru, nenasilja, sobivanja in sodelovanja.

V državi, ki jo je zaznamoval genocid, je pomembno graditi skupnosti, v katerih ni prostora za spodbujanje sovraštva ali nasilja. Zadruga bi zato temeljila na spoštovanju človekovega dostojanstva, mirnem reševanju konfliktov in odgovornosti do drugih.

Stanovalke ne bi bile samo prejemnice pomoči, temveč bi pridobljeno podporo in znanje prenašale naprej v širšo skupnost.

V Harkovu mora imeti isti model drugačne vsebine. Povojna obnova Ukrajine ne bo samo vprašanje obnove stavb. Ljudje se bodo vračali v okolja, zaznamovana z izgubo, razseljenostjo, travmatičnimi izkušnjami in dolgotrajnim stresom. Ustvarjale se bodo napetosti med tistimi, ki so ostali v Ukrajini in tistimi, ki so se od-

Skupnost temelji na vzajemnosti. Kdor je zdrav in sposoben za delo ali izobraževanje, naj si prizadeva za zaposlitev, pridobivanje znanja, spoštovanje pravil skupnega bivanja ter sodelovanje pri življenju skupnosti. Foto: Arhiv EPEKA

ločili oditi ter se po vojni vrnili. Zato bi stanovanjska zadruga lahko postala tudi središče psihološke in socialne podpore.

Programi ne bi bili namenjeni zgolj stanovalcem stavb, ampak tudi sosedom in širšemu stanovanjskemu kareju. Vključevali bi psihosocialno pomoč žrtvam vojne, podporo otrokom in mladim, aktivnosti za povratnike, prostovoljstvo, skupnostna srečanja, pomoč pri zaposlovanju ter ponovno vzpostavljanje zaupanja in vsakdanjega življenja.

V obeh primerih je osnovna ideja ista: ne gradimo samo stanovanj, ampak skupnosti.

Pri tem morata tudi država in gospodarstvo spremeniti pogled na vlaganje v stanovanja. Investicija v stanovanjsko infrastrukturo ni zgolj socialni strošek. Nepremičnina ostane materialno premoženje in pravilo-ma predstavlja dolgoročno vrednost, hkrati pa ustvarja pomembne družbene in gospodarske učinke.

To velja tudi za podjetja. Zaposleni, ki ima stabilno in dostopno stanovanje ter podporno skupnost, je praviloma stabilnejši tudi na delovnem mestu. Ko pride do življenjskih preizkušenj, kot so ločitve, bolezni v družini, finančne stiske ali druge življenjske krize, ne ostane sam. Zadruga, v kateri prebivajo prijatelji, mu lahko ponudi mrežo ljudi, podporo, informacije in pomoč pri reševanju situacije. Zato lahko laže nadaljuje svoje delo, namesto da bi življenjska kriza povzročila bolniško odsotnost, tudi izgubo zaposlitve ali popolno socialno destabilizacijo.

Takšen sistem koristi posamezniku, podjetju in širši družbi. Manj je negotovosti, več je socialne povezanosti, zaposleni so bolj stabilni, skupnosti pa odpornejše. Na dolgi rok lahko takšno okolje prispeva tudi k večji produktivnosti in gospodarski konkurenčnosti.

Zato prihodnost razvojnega sodelovanja vidimo v povezovanju javnega sektorja, gospodarstva, zadrug, nevladnih organizacij in lokalnih skupnosti. Javni sektor lahko prispeva zemljišča, jamstva ali začetna sredstva, gospodarstvo kapital in znanje, zadruge pa dolgoročno upravljanje ter skupnostni model.

Nova doba razvojnega sodelovanja tako ni samo vprašanje, koliko sredstev namenimo pomoči. Pomembnejše je vprašanje, kakšne skupnosti s temi sredstvi ustvarjamo.

Stanovanjska zadruga je lahko več kot stanovanjski model. Lahko je hkrati razvojna, gospodarska in preventivna varnostna infrastruktura – prostor, kjer se dostopno bivanje poveže z delom, učenjem, solidarnostjo, odgovornostjo in aktivnim sodelovanjem v skupnosti. ●

V združenju EPEKA vidimo stanovanjske zadruge kot pomemben del nove socialne infrastrukture. Dostopno stanovanje ne pomeni zgolj cenejšega kvadratnega metra. Zadruga lahko povezuje bivanje z izobraževanjem, prostovoljstvom, zaposlovanjem, medsebojno pomočjo, kulturnimi in športnimi dejavnostmi ter demokratičnim sodelovanjem članov. Foto: Arhiv EPEKA

Vizija 2035: Močne lokalne skupnosti v svetu po uradni razvojni pomoči

Cathy Amenya
Programska vodja pri organizaciji Movement for Community-led Development (MCLD)

John Coonrod
Ustanovitelj in predsednik ameriške sekcije organizacije Movement for Community-led Development (MCLD)

V zadnjih letih se v sektorju mednarodnega razvojnega sodelovanja vse bolj uveljavlja spoznanje, da so potrebne spremembe. Po letu 2015 se je splošni napredek človeštva ustavil zaradi oboroženih spopadov in drugih pretresov. Projektni pristopi, financirani iz uradne razvojne pomoči (ODA), so bili preveč razdrobljeni in nevzdržni, da bi omogočili napredek na ravni celotnega prebivalstva. Potekale so številne razprave o razvoju pod vodstvom lokalnih akterjev, vendar so se predlagane spremembe praviloma omejevale na postopne izboljšave znotraj obstoječega sistema uradne razvojne pomoči, ki deluje po načelu odločanja od zgoraj navzdol. Zdaj, ko se je obseg ODA občutno zmanjšal, mora naš sektor temeljito na novo premisliti pristope k razvoju. Trenutne motnje predstavljajo ključno priložnost za soočenje s kolonialno dediščino in neenakimi razmerji moči v razvojnih praksah ter za usmeritev sveta na pot, ki bo vsem omogočila boljše življenje.

Vizija 2035

Namesto da bi zgolj popravljali stari model, se vrnimo k osnovam. Človeška družba živi v skupnostih. Da bi bile odporne, skupnosti potrebujejo vire, znanje in organizacijske zmogljivosti. Odpornost je namreč temeljna lastnost skupnosti: ob vsakem pretresu se nanj najprej odzovejo prav ljudje, ki v tej skupnosti živijo.

Potrebujemo razvojni pristop, ki bo skupnosti povsod po svetu podpiral pri ustvarjanju okolja, v katerem je vsak posameznik spoštovan, ima možnost v celoti razviti svoje potenciale, osnovne človeške potrebe pa so zadovoljene v okviru trajnostnega naravnega okolja. Zgraditi moramo svet po uradni razvojni pomoči, v katerem skupnosti same vodijo svoj razvoj in niso odvisne od mednarodne podpore. To je tisto, kar v Gibanju za razvoj pod vodstvom skupnosti (MCLD) imenujemo »Vizija 2035«. Za njeno uresničitev potrebujemo strateški okvir, ki temelji na treh stebrih.

Strateški okvir

1. Odzivna in ustrezno financirana lokalna uprava

Neki preudaren politik je nekoč dejal: »Vsa politika je lokalna.« Skoraj vse nacionalne vlade so z ustavo ali zakonodajo prenesle pristojnost za zagotavljanje osnovnih javnih storitev na decentralizirano lokalno upravo. Kljub temu lokalnim oblastem pogosto primanjkuje javnih sredstev in pristojnosti za odločanje. Mednarodne nevladne organizacije (MNVO) in dvostransko financirani projekti so lokalno upravo vse prepogosto obšli ter ji s tem v bistvu omogočili, da se je izognila svoji odgovornosti.

Foto: Annie Spratt, unsplash

Foto: Annie Spratt, unsplash

Trajnostna prihodnost skupnosti mora temeljiti na demokratičnem lokalnem upravljanju, umeščenem v nacionalni sistem, ki spoštuje načelo subsidiarnosti – gre torej za sprejemanje odločitev na ravni, ki je čim bliže ljudem, kadar je to izvedljivo. Načelo subsidiarnosti je pravzaprav edina oblika družbene organizacije, ki je skladna s človekovim dostojanstvom.

Lokalne oblasti morajo imeti bodisi zadostna pooblastila za pobiranje davkov, da lahko zadovoljijo osnovne potrebe prebivalstva, bodisi morajo od osrednje ravni oblasti prejemati dovolj sredstev, ki so prenesena na lokalno raven ter dodeljena pregledno in predvidljivo. Zunanji financerji, ki želijo podpirati države, morajo z njimi sodelovati pri krepitvi zmogljivosti lokalne uprave, saj ta predstavlja temelj trajnostnega napredka.

Kjer koli opazimo uspešno zmanjševanje revščine – naj gre za Keralo, Brazilijo ali Kenijo –, lahko vidimo znaten prenos sredstev in pristojnosti za odločanje na lokalno raven. Ta pogosto vključuje participativno načrtovanje in pripravo proračunov ter obvezne mehanizme družbene odgovornosti.

2. Odpornost civilne družbe

Civilna družba je po vsem svetu pod pritiskom zaradi omejevalne zakonodaje, krčenja prostora za delovanje civilne družbe in kampanj širjenja dezinformacij. Toda tudi tu velja, da v uspešnih družbah vidimo tesno sodelovanje med lokalno upravo in lokalno civilno družbo.

Cathy Amenya

John Coonrod

Civilna družba je edini način, da lahko zgodovinsko marginalizirane skupine – ženske in moški ter etnične in verske manjšine – zagotovijo spoštovanje svojih temeljnih človekovih pravic. A njena vloga ni omejena zgolj na nadzor nad delovanjem oblasti. Civilna družba je tudi izjemno pomembna izvajalska partnerica lokalne uprave, saj mobilizira lokalne zmogljivosti in energijo za iskanje lokalnih rešitev na področjih zdravstva, izobraževanja, prehranske varnosti, dohodkov gospodinjstev in varstva okolja.

Civilna družba bo lahko uspešno delovala le, če bo imela na voljo lastne vire za izvajanje svojih dejavnosti. Organizacije morajo razvijati modele mobilizacije domačih virov, vzpostavljati zaščitne mehanizme za prostor delovanja civilne družbe, krepiti povezane mreže in se zoperstavljati napačnim informacijam, ki spodkopavajo legitimnost civilne družbe.

V boju proti napačnim informacijam mora civilna družba razvijati in širiti nasprotna sporočila, s katerimi izpodbija lažne novice, izvajati spletne in druge kampanje za ozaveščanje o nevarnostih dezinformacij ter pripravljati vodnike za preverjanje virov informacij.

3. Mobilizacija skupnosti

Odzivna lokalna uprava in dejavna civilna družba sta poti, po katerih lahko prebivalci uresničujejo svoje želje in cilje. Orodja, kot so listine pravic in obveznosti državljanov (Citizen Charters) ter redna javna srečanja za zagotavljanje odgovornosti, so odvisna tako od pristojnosti in obveznosti lokalne uprave kot od prizadevanj lokalne civilne družbe za mobilizacijo svojih članov in članic.

Tako lokalne oblasti kot lokalne organizacije civilne družbe se lahko povezujejo v širše strukture ter prek obstoječih mrež krepijo medsebojno podporo in opolnomočenje. Številna takšna združenja uporabljajo spletna orodja, ki omogočajo izmenjavo izkušenj med skupnostmi ter vzajemno krepitev zmogljivosti.

Pristop k uresničevanju vizije

Da bi dosegli mobilizacijo skupnosti, se morajo vsi relevantni deležniki osredotočiti na ta cilj in se hkrati izogibati ukrepom, ki spodbujajo odvisnost ter spodkopavajo prizadevanja za njegovo uresničitev. Prepričani smo, da je prihodnost dejavnih in močnih skupnosti mogoče graditi na štirih stebrih: skupni viziji, močnih lokalnih mrežah, močnih regionalnih mrežah ter strateških naložbah.

Skupna vizija

Vizija močnih in dejavnih skupnosti mora postati skupna usmeritev ne le financerjev in organizacij civilne družbe, temveč tudi vlad. Leta 2023 so Združeni narodi končno priznali, da je večino njihovih ciljev mogoče doseči le z ukrepanjem na lokalni ravni, zato so vzpostavili pobudo Local 2030, s katero želijo pospešiti svoja prizadevanja. Afriška unija je 13. januarja 2019 uveljavila Afriško listino o vrednotah in načelih decentralizacije, lokalnega upravljanja in lokalnega razvoja (African Charter on the Values and Principles of Decentralisation, Local Governance and Local Development). Kljub temu je zagovorništva za decentralizacijo na nacionalni ravni še vedno malo. Zagovorniki teh sprememb morajo na vseh ravneh okrepiti komunikacijske kampanje, da bi Vizija 2035 postala resničnost.

Močne lokalne in regionalne mreže

Sedanja kriza uradne razvojne pomoči je razkrila, kako nujno je sodelovanje prek mrež, ki povezujejo lokalno, nacionalno, regionalno in globalno raven, namesto da organizacije delujejo kot medsebojno konkurenčni posamezni akterji. V vseh državah sveta že obstajajo mreže civilne družbe. Številne lahko ne le podpirajo skupnosti, v katerih delujejo, temveč tudi sooblikujejo nacionalne strategije za spodbujanje potrebnih sprememb. Te mreže moramo prepoznati in jim zagotoviti podporo za nadaljnji razvoj.

Strateške naložbe

Dokler prvi trije stebri ne bodo trdno vzpostavljeni, bo zunanja podpora – prek uradne razvojne pomoči, večstranskih inštitucij ali filantropije – še naprej imela strateško vlogo. Ta podpora se mora osredotočiti na krepitev civilne družbe, da bo lahko podpirala mobilizacijo skupnosti, namesto da njeno delovanje spreminja v posamezne projekte, ki obidejo lokalno upravo in prevzemajo njene odgovornosti za zagotavljanje javnih storitev.

Kazalniki: Česar ne merimo, tega ne uresničimo. Če želimo Vizijo 2035 vzeti resno, potrebujemo ne le načrt za njeno uresničitev, temveč tudi kazalnike za spremljanje napredka. MCLD je denimo leta 2015 sprejel cilj, ki je bil prvič predlagan v Poročilu Združenih narodov o človekovem razvoju iz leta 1992: 20 odstotkov javnih sredstev bi moralo doseči lokalno raven oziroma skupnosti. Različne organizacije so občasno poskušale spremljati uresničevanje tega cilja, zdaj pa je čas, da ga dejansko uresničimo.

Foto: Ian Macharia, unsplash

Vir: Humentum, A Bridge to the Future – Essays (2025). Slovenski prevod in lektura: SLOGOPIS 2026. Objavljeno z dovoljenjem avtorjev.

17. Festival migrantskega filma osvetlil aktualne zgodbe migracij

Slovenska filantropija

Sedemnajsti Festival migrantskega filma (FMF) je potekal med 21. in 25. septembrom v Ljubljani in Mariboru, festivalsko dogajanje pa se je do 7. oktobra nadaljevalo še v Murski Soboti, Žalcu, Logatcu, Črnomlju in Metliki.

Letošnji festival je s filmskimi zgodbami in pogovori osvetlil različne plati sodobnih migracij, azila ter življenja ljudi z izkušnjo begunstva. Dotaknili smo se aktualnih zgodb žensk, udeleženih v migracijskih procesih, položaja migrantskih delavk in delavcev, vključevanja v slovensko družbo ter dogajanja v Palestini, kjer smo med drugim izpostavili vprašanji prehranske suverenosti in izobraževanja otrok v Gazi.

Na različnih lokacijah po Sloveniji smo prikazali 16 filmov ter gostili njihove ustvarjalke in ustvarjalce ter osebe z osebno izkušnjo. Tudi letošnji festival je skozi filmske zgodbe in pogovore spodbujal razmislek o aktualnih migracijah in migracijski politiki ter ponujal prostor za drugačne, prvoosebne poglede na izkušnje, povezane z migracijami in begunstvom.

Še 80 gospodinjstev v Ugandi prideluje lastno hrano

Forum za enakopraven razvoj

V okviru projekta Več hrane, vode, zdravja in enakosti je bilo med januarjem in avgustom 2026 v Ugandi podprtih dodatnih 80 gospodinjstev, ki so z urbano pridelavo hrane začela izboljševati svojo prehransko varnost in dostop do bolj raznolike prehrane.

Forum za enakopraven razvoj (FER) izvaja projekt skupaj z lokalnim partnerjem Hope of Children and Women Victims of Violence (HOCW) kot nadgradnjo dosedanjih dejavnosti na območju naselja Ndejje. Eden prvih korakov je bila vzpostavitev novih domačih vrtov za gospodinjstva v krajih Ndejje Central, Kibutika, Kanyanya in Mirimu.

Gospodinjstva so prejela semena zelenjave, prst, organsko gnojilo, opremo za zalivanje in material za vrtove iz recikliranih avtomobilskih pnevmatik. Ob tem so se udeležila praktičnega usposabljanja ter prejela tehnično podporo in mentorstvo.

Urbana pridelava hrane je še posebej pomembna za ranljiva gospodinjstva in begunske skupnosti, ki pogosto nimajo dovolj prostora za tradicionalno kmetovanje. Vrtovi ob domovih jim omogočajo, da del hrane pridelajo sami, zmanjšajo odvisnost od kupovanja hrane in Pomemben del podpore je tudi znanje, ki ostane. Gospodinjstva pridobivajo veščine za pripravo prsti, načrtovanje vrtov, zalivanje in nego rastlin, zato lahko s pridelavo nadaljujejo tudi v prihodnjih sezonah.

Prvi rezultati so že vidni: vrtovi so prerasli v konkretne pridelovalne površine, sveža zelenjava pa že prispeva k bolj raznobarvni prehrani družin. Do konca projekta naj bi z različnimi ukrepi svojo prehrano izboljšalo 280 družin.

Projekt bo trajal do septembra 2028 pod okriljem Ministrstva za zunanje in evropske zadeve, v sklopu mednarodnega razvojnega sodelovanja. Cilj projekta je izboljšati pogoje za dostojno življenje najmanj 3.500 ranljivih oseb v naselju Ndejje z ukrepi na področju hrane, vode, zdravja in enakosti.

V Ugandi že uspeva semdeset družinskih vrtov.

AgriSHIFT na terenu: 560 kilometrov, 12 kmetij in pogled v realnost kmetovanja

Forum za enakopraven razvoj

Podnebne spremembe kmetijstvo silijo v prilagajanje, a univerzalnih rešitev ni. Kar deluje na eni kmetiji, je lahko na drugi neuporabno. Prav zato je ključno preverjati rešitve tam, kjer bodo morale dejansko delovati: v resničnih razmerah.

V okviru projekta AgriSHIFT smo se tokrat iz učilnic preselili na teren: obiskali smo 12 kmetij v Severni Makedoniji, kjer smo skupaj s kmeti/kmeticami in strokovnjaki/strokovnjakinjami preverjali, kako se podnebne spremembe kažejo v praksi ter katere rešitve za učinkovitejšo rabo vode in odpornejše kmetovanje bi bile lahko uporabne v njihovih razmerah.

Obiskali smo kmetije v Dobrejcih, Piperevu, Sačevem, Banskem, Bosilovu, Crničanih, Bogdancih, Dabilah, Valandovu in Radovišu. Na eni od kmetij je največji problem dostop do vode, na drugi namakalni sistem sicer deluje, vendar ne več dovolj učinkovito. Spet na tretji pa že preizkušajo nove načine, kako z manj vode ohraniti pridelek.

Uganda ima Viktorijino jezero in obilico dežja. Zakaj torej milijoni ljudi nimajo varnega dostopa do neoporečne vode?

Forum za enakopraven razvoj

V Sloveniji je neoporečna voda vedno pri roki. V Ugandi pa številni ljudje še vedno uporabljajo oddaljene vodne vire in nezaščitene izvire. Težava pogosto ni pomanjkanje vode, temveč pomanjkanje zanesljive infrastrukture.

Ko vode ni blizu doma, šole ali zdravstvenega centra, njeno zagotavljanje hitro postane vsakodnevno opravilo, ki vzame veliko časa. V številnih skupnostih to breme še vedno nosijo predvsem ženske in dekleta. Dolgotrajna hoja pomeni manj časa, namenjenega šoli in delu, hkrati pa tudi večjo izpostavljenost nadlegovanju in nasilju. Prav na takšnih območjih Forum za enakopraven razvoj (FER) z lokalnimi partnerji že več kot desetletje omogoča varnejši dostop do pitne vode. Avgusta so v okviru slovenskega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči odprli še dva nova vodnjaka. S pitno vodo iz 16 vodnjakov zdaj oskrbujejo že več kot 7.000 ljudi.

Uporaba bližnjih in varnih vodnih virov hitro pokaže pozitivne učinke. Uporabniki poročajo o manj zdravstvenih težavah, boljši higieni in krajšem času, porabljenem za zbiranje vode. Na šolah voda omogoča pitje, pripravo hrane, umivanje rok in uporabo sanitarij, posebej pomembna pa je tudi za menstrualno higieno deklet.

Večina vodnjakov stoji ob osnovnih šolah, vendar niso namenjeni le učenkam, učencem in zaposlenim. Cevi so speljane tudi do javno dostopnih pip, zato do vode dostopa tudi okoliško prebivalstvo. Vodnjak tako postane infrastruktura celotne skupnosti.

Ob gradnji vodnjakov je pomembno tudi, kaj se zgodi zatem. Lokalni partnerji skupaj z lokalnim prebivalstvom oblikujejo odbore za upravljanje vodnih virov ter izvajajo usposabljanja o higieni, vzdrževanju in odgovorni rabi vode. Cilj je, da vodnjaki skupnostim služijo še vrsto let – vzdrževani in neoporečni.V naslednjih dveh letih bo v Ugandi ob podpori Ministrstva za zunanje in evropske zadeve Republike Slovenije zgrajenih še pet novih vodnjakov. ●

Otvoritev vodnjaka na šoli Umea.

Med kmetijami se namreč razlikujejo tudi tla, tipi pridelkov in razpoložljiva infrastruktura – kar bi delovalo na eni kmetiji, ni nujno prava rešitev nekaj kilometrov stran. Prav zato so bili pomemben del obiskov tudi pogovori s kmeti/kmeticami: kaj pri njih že deluje, kaj ne in kaj zaradi vse bolj vročih in suhih obdobij postaja vse težje.

Strokovnjaki/strokovnjakinje podjetja LIMNOS in Kmetijskega inštituta Slovenije zato niso gledali le cevi in namakalne opreme, preverili so tudi, kako se ti sistemi upravljajo ter sledili vodi od vira do rastline: kako voda pride do kmetije, kje se izgublja, kako enakomerno se razporeja ter kako se na namakanje odzivajo tla in pridelki.

V vročih in suhih obdobjih lahko že majhne izgube vlage v tleh naredijo ogromno razliko.

Terenski obiski bodo pripomogli k izboru demonstracijskih parcel, kjer bomo v naslednjih fazah projekta preizkušali rešitve za učinkovitejšo rabo vode in boljše upravljanje s tlemi, kar bo prineslo odpornejše kmetovanje.

Naš cilj ni ustvariti popolne vzorčne kmetije, ampak rešitve preizkusiti v resničnih razmerah, kjer so omejitve konkretne in kjer mora sistem delovati tudi, ko razmere niso idealne. Iščemo predvsem rešitve, ki jih lahko kmetje/kmetice v svojih razmerah dejansko uporabljajo, vzdržujejo in si jih sploh lahko privoščijo.

S tem želimo dobre prakse odpornega kmetijstva razširiti po celotni regiji in kmetom/kmeticam pokazati, kaj z zagotovostjo deluje in kaj je preizkušeno ter ne le govoriti o tem, kaj bi lahko. ●

Modul za multiplikatorje

Focus, društvo za sonaraven razvoj

Napovedujemo objavo novega učnega modula o hrani, globalni povezanosti in trajnosti

Z veseljem napovedujemo izid novega izobraževalnega modula za učitelje in multiplikatorje, ki skozi prizmo globalnega učenja odpira celostno razumevanje hrane in prehranskih sistemov. Hrana namreč ni le fiziološka potreba, temveč kulturni in družbeni pojav, ki se prepleta z vprašanji okoljske trajnosti, podnebnih sprememb ter globalne pravičnosti. Modul obravnava vplive industrijskega kmetijstva, rabo naravnih virov in delovanje globalnih dobavnih verig ter krepi pomen pravičnejših, agroekoloških alternativ. Mladim pomaga razvijati kritično miš-

Človek sit in zemlja cela

Focus, društvo za sonaraven razvoj

Prva epizoda nove serije podkastov »Človek sit in zemlja cela«, ki pod drobnogled postavlja naš prehranski sistem ter odnose med naravo in družbo, kot sogovornico predstavlja Morgan Ody, kmetico iz Bretanije ter koordinatorko mednarodnega kmečkega gibanja La Via Campesina. Njen vsakdan je razpet med delom na njivi in sestanki s svetovnimi voditelji. Z Morgan smo spregovorili o iluziji polnih polic v supermarketih, pravi moči lokalnih skupnosti ter o tem, zakaj hrana ni le še en izdelek na trgovinskih policah, ampak naša skupna pravica in ključ do boljše prihodnosti.

Prisluhnite pogovoru in sledite seriji na kanalu Futr za jutr. ●

> Kaj je danes redka dobrina? To ni pripravljenost ljudi, da bi delali. Redki so postali omejeni viri tega planeta – voda, prst. Zato bi morali čim bolje izkoristiti vsak hektar zemlje, vsak liter vode. In najboljši način za to je prek agroekologije.

Modul na temo "trajnosten prehranski sistem" je zelo uporaben tudi za učitelje in razrednike srednjih šol. Veliko vrednost pripravljenega gradiva vidim ravno v tem, da ga lahko uporabljam po delih in vsebino lahko tudi ustrezno prilagodim predmetu, ki ga poučujem, ali razredni uri.« **Mateja Nemanič**, učiteljica

»Čestitke za ogromno opravljeno delo. Občutek sem imel, da berem magistrsko delo, saj je v ozadju opravljenega ogromno raziskovalnega dela, zelo dobro so razložene povezave med posameznimi področji (okolje – gospodarstvo – politične odločitve – skupnosti – oblastni odnosi).« **Janez Ciperle**, učitelj

ljenje in jih spodbuja, da iz pasivnih potrošnikov postanejo aktivni soobli-kovalci trajnostne prihodnosti.

Gradivo je zasnovano praktično in prilagodljivo. Sestavljeno je iz teoretičnega uvoda in štirih modularnih sklopov, ki se jih lahko uporabi v predstavljenem zaporedju ali po posameznih delih ali sklopih delavnic. Učitelji lahko aktivnosti prilagodijo različnim starostnim skupinam ter specifičnemu časovnemu obsegu ali predmetnim vsebinam. Vsak sklop vključuje izvedbene napotke, interaktivne metode (kot so npr. igra vlog, delo v skupinah in skupinske razprave) ter delovne liste, kar omogoča preprosto integracijo vsebin globalnega učenja v redni pouk ali neformalne izobraževalne programe. ●

Posekajo nam lahko deset oljk – posadili jih bomo tisoč

Focus, društvo za sonaraven razvoj

Na Festivalu migrantskega filma je Focus v sodelovanju s Slovensko filantropijo, Kinodvorom in Društvom novinarjev Slovenije gostil projekcijo filma Dežela Kanaan – tankočutno ljubezensko pismo Palestini in njenim ljudem, naravi in trdoživi kulturi. Film skozi zgodbo antropologa dr. Nasserja Abufarhe in kooperative Canaan Palestine prikazuje odpornost kmetov na Zahodnem bregu, ki se tudi letos kljub bogati letini soočajo z vse večjimi pritiski vojske in naseljencev. Sledila sta tudi projekcija krajšega filma Šolocid ter pogovor v živo z režiserko in novinarko Ruwaido Amer.

Več: https://focus.si/posekajo-nam-lahko-deset-oljk-nasadili-jih-bomo-tisoc/ ●

Zavod Krog v Severni Makedoniji: raziskavi postavljata temelje za odpornejše podeželje

Zavod Krog

Dve izvedeni raziskavi (raziskava 1, raziskava 2) potrjujeta, da imajo zbiranje deževnice, trajnostno vrtnarjenje in podnebno pametno kmetijstvo velik potencial za zmanjševanje ranljivosti podeželskih skupnosti v Severni Makedoniji. Hkrati izpostavljata pomen zdrave in rodovitne prsti, ohranjanja lokalnih sort semen ter znanj o kompostiranju in trajnostnih načinih pridelave.

Pomemben del ugotovitev se nanaša tudi na položaj žensk. Čeprav predstavljajo pomemben delež kmetijske delovne sile, imajo bistveno manjši dostop do lastništva zemljišč, financiranja in odločanja. Večja vključenost žensk je zato pomembna tako z vidika enakosti kot tudi z vidika odpornosti skupnosti.

Ugotovitve raziskav bodo v naslednjem obdobju prenesene v konkretne aktivnosti na terenu. V izbranih skupnostih bodo vzpostavljeni sistemi za zbiranje deževnice in namakanje, potekala bodo usposabljanja za trajnostno vrtnarjenje, kompostiranje in podnebno pametno kmetijstvo, razvijali se bodo vrtovi, ženske pa bodo pridobivale tudi podjetniška znanja. Projekt predvideva še izobraževanja lokalnih oblasti in strokovnjakov ter pripravo zelenih razvojnih načrtov. Cilj je jasen: znanje in raziskovalne ugotovitve pretvoriti v praktične rešitve, ki bodo podeželskim skupnostim pomagale bolje gospodariti z naravnimi viri, povečati prehransko varnost in se učinkoviteje prilagajati podnebnim spremembam.

Raziskavi sta bili izvedeni v okviru projekta »Skupnostno zbiranje deževnice in vrtnarjenje za ohranjanje okolja in enakost spolov«, ki ga Zavod Krog izvaja skupaj s partnersko organizacijo Legis. Projekt, ki poteka od januarja 2026 do septembra 2028, financira Ministrstvo za zunanje in evropske zadeve Republike Slovenije v okviru mednarodnega razvojnega sodelovanja.

Zavod Krog v Libanonu: psihosocialna podpora in opolnomočenje žensk za močnejše skupnosti

Zavod Krog

Ženske in dekleta v Libanonu, ki se soočajo s travmo, tesnobo in stresom, v okviru aktivnosti Zavoda Krog in partnerjev prejemajo psihosocialno podporo, ki jim pomaga pri soočanju z vsakodnevnimi obremenitvami ter krepi njihovo samozavest in samospoštovanje. Evalvacije kažejo zmanjšanje tesnobe, boljše spoprijemanje s težavami, večjo sposobnost samostojnega odločanja ter večje vključevanje v skupnost. Za ženske in dekleta sta zagotovljeni tudi ginekološka podpora ter izobraževanje na področju spolnega in reproduktivnega zdravja.

Da bi bila pomoč na terenu še kakovostnejša in dostopnejša, se psihologinje in socialne delavke usposabljajo za uporabo metode TRE (Tension, Stress and Trauma Releasing Exercises), ki temelji na vajah za sproščanje napetosti, stresa in posledic travmatičnih izkušenj.

Pomemben rezultat je tudi krepitev ženskih odborov v Sidonu in Tiru. Članice so se v štiridnevnih usposabljanjih seznanile z zagovorništvom za enakost spolov, mirnim reševanjem sporov ter krepitvijo socialne kohezije in sožitja. V nadaljevanju bodo odbori organizirali dogodke in ozaveščevalne aktivnosti ter tako aktivno prispevali k bolj vključujočim in povezanim skupnostim.

V prihodnjem obdobju bodo aktivnosti nadgrajene s podporo prehranski varnosti, skupnostno kuhinjo in trajnostnim vrtnarjenjem.

Aktivnosti potekajo v okviru projekta »Okolju prijazno pridelana hrana, zdravje in zaščita pred nasiljem za blaginjo žensk v Libanonu«, ki ga Zavod Krog izvaja skupaj z lokalnim partnerjem Naba'a. Projekt, ki poteka od januarja 2026 do septembra 2028, financira Ministrstvo za zunanje in evropske zadeve Republike Slovenije v okviru mednarodnega razvojnega sodelovanja.

ČLOVEKOVA VARNOST JE SKUPNI INTERES – Zakaj mora nemška nacionalna varnostna strategija temeljiti na celovitem razumevanju varnosti

VENRO
Združenje nemških organizacij za razvojno in humanitarno pomoč

STALIŠČE 2026

Nemčija se na področju varnostne politike sooča s temeljnimi odločitvami. Vojne in nasilni konflikti, podnebna kriza, lakota in vse večje neenakosti, erozija mednarodnega prava ter tveganja za globalno zdravje ogrožajo ljudi po vsem svetu. Številne od teh kriz presegajo državne meje ter vplivajo tudi na varnost in stabilnost Nemčije.

Nemška vlada je ustanovila Nacionalni varnostni svet. Novi organ bo združeval varnostne ocene različnih ministrstev in pomagal pri pripravi strateških odločitev na področju varnostne politike z namenom predvidevanja prihodnjih tveganj. Vlada načrtuje tudi revizijo prve nacionalne varnostne strategije, sprejete leta 2023. Pričakuje se, da bo prenovljena strategija prednostno obravnavala vse resnejše vojaške in hibridne grožnje.

Ob tem se zastavlja temeljno vprašanje: kako Nacionalni varnostni svet razume varnost in kako jo je mogoče dolgoročno zagotavljati?

Strategija iz leta 2023 je tesno povezovala obrambne zmogljivosti, diplomacijo in razvojno sodelovanje ter poudarjala pomen preprečevanja kriz. Njen koncept »integrirane varnosti« priznava, da varnost zajema veliko več kot zgolj vojaško obrambo in odvračanje. Ta pristop je bil ponovno potrjen v koalicijskem sporazumu iz leta 2025. Nova nacionalna varnostna strategija mora izhajati iz tega razumevanja in ga še naprej razvijati.

Vojna v Ukrajini, hibridni napadi na kritično infrastrukturo, grožnje dobavnim verigam in obsežna prizadevanja za vplivanje na javno mnenje v Nemčiji so resnični izzivi. Vendar učinkovita varnostna politika ne sme biti omejena zgolj na obrambne ukrepe. Varnost ni zagotovljena samo z zmožnostjo odvračanja groženj. Odvisna je tudi od preprečevanja kriz, zaščite življenjskih pogojev, krepitve družbene kohezije, spoštovanja človekovih pravic in uveljavljanja mednarodnih pravil.

VENRO zato poziva, naj človekova varnost postane vodilno načelo tako nacionalne varnostne strategije kot delovanja Nacionalnega varnostnega sveta.

Človekova varnost širi naše razumevanje varnosti

Človekova varnost postavlja ljudi in skupnosti v središče varnostne politike. Pomeni »življenje v svobodi pred strahom in pomanjkanjem« ter vključuje zaščito pred nasiljem, terorizmom, kršitvami človekovih pravic, diskriminacijo in samovoljnim preganjanjem, pa tudi dostop do hrane, vode, zdravstvenega varstva, izobraževanja in naravnih virov. Takšen pristop priznava, da ljudje negotovost doživljajo raz-

Foto: Maulana Ahmad, unsplash

Foto: Etienne Girardet, unsplash

lično. Na njihove izkušnje vplivajo spol, starost, invalidnost, osebno ozadje in družbene okoliščine.

Človekova varnost ni v nasprotju z zmožnostjo države, da se brani. Nasprotno, širi naše razumevanje tega, kaj varnost ustvarja in kaj jo spodkopava. Vojaško odvračanje lahko pomaga preprečevati vojaške napade. Ne more pa preprečiti suš in lakote, okrepiti zdravstvenih sistemov, vzpostaviti zaupanja v javne institucije ali zaustaviti erozije mednarodnih pravil.

Prav zato, ker se Nemčija sooča z resnimi vojaškimi in hibridnimi grožnjami, potrebuje celovit pristop k varnosti. Nacionalna varnostna strategija ter sektorske in regionalne strategije bi morale temeljiti na skupnem načelu: prednostnem obravnavanju preprečevanja kriz in uporabi civilnih pristopov povsod, kjer lahko učinkovito prispevajo k njihovemu preprečevanju ali obvladovanju.

Posebno pozornost si zaslužijo štiri področja:

1. Preprečevanje kriz je del varnostne politike: zakaj se vnaprejšnje ukrepanje bolj izplača

Varnostna politika mora ukrepati čim prej. Preprečevanje kriz ali omejevanje njihovih posledic rešuje življenja, ohranja politični manevrski prostor in lahko prepreči visoke stroške v prihodnosti.

Gospodarske posledice preprečevanja kriz so znatne. Globalni indeks miru 2026 ocenjuje, da je svetovni gospodarski vpliv nasilja leta 2025 znašal približno 21,8 bilijona ameriških dolarjev – kar ustreza 10,5 odstotka svetovne gospodarske proizvodnje oziroma 2.657 ameriških dolarjev na prebivalca.[1]

Hkrati raziskave na področju zmanjševanja tveganja nesreč kažejo, da lahko zgodnje ukrepanje prepreči znatne poznejše stroške. Po navedbah Urada Združenih narodov za zmanjševanje tveganja nesreč (UNDRR) lahko naložbe v zmanjševanje tveganja nesreč, odvisno od ukrepa, preprečijo stroške odzivanja, obnove in širše gospodarske stroške, ki so večkrat višji od začetnih naložb. Vsak dolar, vložen v odpornejšo infrastrukturo v državah z nizkimi in srednjimi dohodki, prihrani štiri dolarje. V drugih raziskavah avtorji ugotavljajo, da lahko vsak vloženi dolar prihrani 4–7 dolarjev stroškov odzivanja na nesreče. Preprečevanje kriz zato ne le rešuje življenja in varuje dosežke na področju razvoja, temveč pomeni tudi odgovorno in učinkovito rabo javnih sredstev.[1]

Podnebna kriza to še posebej jasno kaže. Slabša življenjske razmere, poglablja obstoječe ranljivosti ter povečuje tveganja za prehransko negotovost, razseljevanje in konflikte. Njene posledice – od suš in smrti zaradi vročine do katastrof, kot so denimo poplave v dolini reke Ahr – se že občutijo v Nemčiji. Nacionalna interdisciplinarna ocena podnebnih tveganj (NiKE) opredeljuje podnebna tveganja kot eno od petih največjih varnostnih tveganj tako za Nemčijo kot za mednarodno skupnost.[2]

Blaženje podnebnih sprememb in prilagajanje podnebnim spremembam morata biti zato sestavni del načrtovanja varnosti. Podnebna tveganja in njihovi vplivi na ranljive skupine prebivalstva morajo biti sistematično vključeni v strateško predvidevanje in ocenjevanje tveganj.

Pravica do ustrezne prehrane je temeljna sestavina človekove varnosti. Združeni narodi ocenjujejo, da bi lahko do leta 2030 lakoto občutilo do 520 milijonov ljudi, kar bi neposredno vplivalo na globalno stabilnost. Konflikti in geopolitične napetosti povzročajo skromnejši pridelek ter zvišujejo cene hrane, tudi v Nemčiji.

Enako velja za globalno zdravje. Pandemije in širjenje nevarnih bolezni, vključno s trenutnim izbruhom ebole v Demokratični republiki Kongo, kažejo, kako se lahko lokalne zdravstvene krize razvijejo v globalne. Posledice podnebnih sprememb, kot so ekstremna vročina, pomanjkanje vode in širjenje patogenih organizmov v nove regije, ta tveganja še povečujejo. Močni zdravstveni sistemi, primarno zdravstveno varstvo in mednarodno sodelovanje so zato ključni sestavni deli preprečevanja kriz. Varnostna politika, ki se odzove šele, ko kriza neposredno prizadene Nemčijo, pomeni prepozno ukrepanje.

2. Odporne družbe s pomočjo kohezije in sodelovanja

Varnost ni odvisna zgolj od javnih institucij in infrastrukture. Odvisna je tudi od tega, ali so se družbe sposobne odzvati v kriznih razmerah. Družbena kohezija, zaupanje v institucije, učinkoviti sistemi socialne zaščite, politično in družbeno sodelovanje, neodvisni mediji ter raznolika civilna družba krepijo sposobnost družb za odzivanje na krize. Polarizacija, dezinformacije in upad zaupanja v institucije to sposobnost spodkopavajo.

Družbena odpornost je še posebej pomembna v dolgotrajnih krizah in konfliktih. Ukrajina je izrazit primer, kako lahko državljansko angažiranje pomaga skupnostim vzdržati izjemne pritiske. Pobude, kot so sudanske sobe za odzivanje na izredne razmere (Emergency Response Rooms), ki zagotavljajo humanitarno pomoč ljudem, prizadetim zaradi državljanske vojne, dodatno dokazujejo ključni pomen družbene odpornosti.

Odpornost je zato treba razumeti širše od zaščite kritične infrastrukture. Nevladne organizacije pogosto dosežejo ljudi, do katerih državne institucije ne pridejo ustrezno. Ustvarjajo prostor za sodelovanje, krepijo družbene strukture ter pomagajo pri obvladovanju družbenih napetosti in konfliktov. Njihovo znanje bi moralo biti vključeno v strateško predvidevanje in oblikovanje možnosti za ukrepanje na področju varnostne politike.

To velja tudi na mednarodni ravni. Odločitve Nemčije na področju varnostne politike imajo lahko daljnosežne posledice za ljudi in družbe v partnerskih državah. Njihove perspektive in strokovno znanje lokalnih nevladnih organizacij je zato treba sistematično upoštevati.

3. Človekove pravice in enakost spolov so ključne za varnost

Človekova varnost in človekove pravice so neločljivo povezane. Varnostna politika se zato ne sme spraševati zgolj o tem, kako zaščititi države in infrastrukturo, temveč tudi, čigavo varnost ščiti in kdo je izpostavljen največjim tveganjem.

Krize, konflikti in nesreče ljudi prizadenejo različno. Oboroženi konflikti zlasti povečujejo tveganje za nasilje na podlagi spola in spolno nasilje. Marginalizirane skupine so pogosto izpostavljene večjim tveganjem, hkrati pa imajo manj možnosti za samozaščito ali vplivanje na politično odločanje. Enakost spolov ter Agenda za Ženske, mir in varnost morata biti zato sestavni del celovitega razumevanja varnosti.[3] Vključujoči mirovni procesi so trajnejši. Sodelovanje žensk in marginaliziranih skupin pa je hkrati vprašanje pravic in smiselnega političnega sodelovanja.

Za nemško nacionalno varnostno strategijo to pomeni, da človekove pravice in enakost spolov ne smejo ostati zgolj prečni temi na papirju ali biti obravnavani kot normativni dodatek. Vključiti jih je treba v ocenjevanje tveganj, strateško predvidevanje in politično odločanje. To zahteva tudi sistematično vključevanje žensk, marginaliziranih skupin in njihovih reprezentativnih organizacij v procese odločanja, ki vplivajo nanje.

4. Mednarodna pravila so del naše varnostne infrastrukture

Nemčija svoje varnosti ne more zagotoviti sama. V svetu čezmejnih kriz je njena varnost v veliki meri odvisna od tega, ali se spoštujejo mednarodna pravila, ali mednarodne institucije ohranjajo sposobnost delovanja in ali je mogoče konflikte reševati mirno.

Ustanovna listina Združenih narodov, mednarodno pravo, vključno z mednarodnim humanitarnim pravom, ter mednarodne pogodbe o človekovih pravicah določajo omejitve delovanja držav in uporabe sile. Mednarodne institucije zagotavljajo mehanizme za mirno reševanje konfliktov ter omogočajo sodelovanje pri izzivih, ki jih posamezne države ne morejo obravnavati samostojno.

Mednarodni red, ki temelji na pravilih, zato ni abstrakten dodatek k nacionalni varnostni politiki. Je eden od temeljev kolektivne varnosti. Njegova erozija najprej pogosto prizadene ljudi v konfliktnih regijah: civilisti izgubijo zaščito, dostop do humanitarne pomoči postane težji, kršitve mednarodnega prava pa imajo manj verjetno posledice. Sčasoma oslabitev mednarodnega reda, ki temelji na pravilih, vpliva na vse države, katerih varnost je odvisna od zanesljivih pravil, sodelovanja in mirnega reševanja konfliktov.

Za Nemčijo je krepitev mednarodnega prava zato hkrati vprašanje vrednot in nacionalnega interesa. Nemška vlada bi morala mednarodnim institucijam zagotoviti močnejšo politično in finančno podporo, dosledno nasprotovati kršitvam mednarodnega prava ter oblikovati mednarodna partnerstva na način, ki spoštuje človekove pravice in upošteva interese prizadetih skupnosti. Trajno varnost je mogoče doseči le s skupnimi prizadevanji.

Štiri prednostne naloge za nacionalno varnostno strategijo

Revizija nemške nacionalne varnostne strategije ponuja priložnost za povezovanje močnejših vojaških obrambnih zmogljivosti s celovitim razumevanjem človekove varnosti. Nacionalni varnostni svet lahko pomaga povezati perspektive različnih ministrstev in prepoznati tveganja v zgodnejši fazi.

VENRO zato poziva nemško vlado, naj pri reviziji nacionalne varnostne strategije in delovanju Nacionalnega varnostnega sveta določi štiri prednostne naloge:

1. Človekova varnost in preprečevanje kriz kot vodilni načeli

Nacionalna varnostna strategija bi morala sprejeti celovito opredelitev varnosti. Zaščita ljudi in njihovih življenjskih pogojev bi morala biti merilo vseh odločitev na področju varnostne

politike. Pri ocenjevanju tveganj in določanju političnih prednostnih nalog je treba sistematično upoštevati civilno preprečevanje kriz in vzpostavljanje miru, tveganja za podnebno in prehransko varnost, globalno zdravje, človekove pravice ter družbeno odpornost. Preprečevanje kriz je treba priznati kot samostojno področje varnostne politike.

2. Institucionalna vključitev človekove varnosti v Nacionalni varnostni svet

Pri skupnih ocenah tveganj in strateškem predvidevanju je treba sistematično upoštevati nevojaška tveganja, temeljne vzroke kriz ter vpliv političnih odločitev na ljudi in skupnosti. To zahteva medministrske postopke ter reden, strukturiran dialog z raziskovalci, nevladnimi organizacijami in drugimi nedržavnimi akterji. Kadar odločitve vplivajo na partnerske države, je treba upoštevati lokalne perspektive in strokovno znanje nevladnih organizacij.

3. Krepitev družbene odpornosti in mednarodnega reda kot temeljev varnosti

Nacionalna varnostna strategija bi morala krepitev mednarodnega prava in multilateralnih institucij prepoznati kot varnostni interes, ob upoštevanju človekovih pravic, enakosti spolov, družbene kohezije in učinkovite civilne družbe. Mednarodna partnerstva bi bilo treba presojati glede na ta načela. Varnost ne sme biti dosežena na račun pravic in varnosti drugih družb.

4. Zagotavljanje ustreznih sredstev za civilne instrumente

Celovito razumevanje varnosti se mora odražati v zveznem proračunu. Znatna širitev obrambnih zmogljivosti ne sme potekati vzporedno s strukturnim slabljenjem instrumentov za preprečevanje kriz in spodbujanje človekove varnosti. Toda trenutni proračunski trendi kažejo prav v to smer. Grozi nam zgodovinsko neravnovesje.

V skladu z vladnim predlogom zveznega proračuna za leto 2027 in srednjeročnim finančnim načrtom do leta 2030 naj bi se obrambni izdatki močno povečali, financiranje razvojnega sodelovanja in Zveznega zunanjega ministrstva pa naj bi se dejansko zmanjšalo.

Leta 2027 naj bi obrambni proračun (proračunski razdelek 14) sedemkrat presegal skupna proračuna Zveznega ministrstva za gospodarsko sodelovanje in razvoj (razdelek 23) ter Zveznega zunanjega ministrstva (razdelek 05). Po srednjeročnem finančnem načrtu naj bi se to razmerje do leta 2030 povečalo na 12 : 1.[4] To vse večje neravnovesje je v nasprotju z integriranim razumevanjem varnosti.

Foto: Jonas Augustin, unsplash

Razvojno sodelovanje, humanitarna pomoč, civilno preprečevanje kriz in vzpostavljanje miru, diplomacija ter mednarodno blaženje podnebnih sprememb in prilagajanje podnebnim spremembam zahtevajo zanesljivo in ustrezno financiranje. Vsaka vlada, ki želi preprečevati krize, mora vlagati tudi v instrumente za odpravljanje njihovih temeljnih vzrokov, krepitev družbene odpornosti in preprečevanje zaostrovanja. Nacionalna varnostna strategija zato ne sme zgolj konceptualno povezovati vojaških in civilnih instrumentov, temveč mora jasno določiti, da integrirana varnost zahteva ustrezno financiranje civilnega preprečevanja kriz in mednarodnega sodelovanja.

Varnost je skupno prizadevanje

Ključna varnostna tveganja našega časa so medsebojno povezana. Vojne poslabšujejo življenjske razmere in poglabljajo lakoto. Podnebna kriza povečuje obstoječe ranljivosti in lahko poveča tveganje za konflikte. Šibke institucije in vse večje neenakosti spodbujajo družbene napetosti. Erozija mednarodnega prava otežuje mirno reševanje konfliktov. Krize, ki se pojavijo drugje, neposredno ali posredno vplivajo tudi na Nemčijo in Evropsko unijo.

Nemčija se mora odzvati na vojaške in hibridne grožnje ter okrepiti svoje obrambne zmogljivosti. Vendar to ne sme voditi v ozko opredelitev varnosti. V prihodnost usmerjena varnostna politika mora prepoznati medsebojne povezave med različnimi varnostnimi tveganji in ukrepati, preden prerastejo v obsežne krize. Revizija nacionalne varnostne strategije in ustanovitev Nacionalnega varnostnega sveta ponujata ključno priložnost za takšen pristop.

Civilne instrumente, strateško predvidevanje in preprečevanje kriz je treba ohraniti in razširiti ob hkratni krepitvi obrambnih zmogljivosti. Nemčija mora ponovno prevzeti večjo odgovornost za mir in človekovo varnost. V času omejenih javnih proračunov to ni razkošje, temveč vprašanje predvidevanja in preudarnega gospodarskega odločanja. ●

Vir: VENRO.
Avtor: Bodo von Borries.
Objavljeno z dovoljenjem.

LJUBLJANSKA SPOROČILA – Priporočila za odločevalce in nevladne organizacije

Ljubljanska sporočila povzemajo ključne ugotovitve udeležencev dogodka Kdo brani demokracijo, ko ta nazaduje?, ki je septembra 2026 v Ljubljani potekal kot zaključni dogodek projekta PROTEUS. Razprave so obravnavale stanje demokracije in prostora za delovanje civilne družbe v osmih državah srednje in vzhodne Evrope: Sloveniji, Hrvaški, Bolgariji, Romuniji, Slovaški, Češki, Poljski in Madžarski.

Udeleženci so opozorili na skupne trende, ki se v posameznih državah kažejo v različnih oblikah in z različno intenzivnostjo. Med njimi so vse izrazitejši sovražni govor, polarizacija in nestrpnost, slabšanje kakovosti javnega obveščanja ter vse večji strah ljudi pred izražanjem mnenj o spornih družbenih vprašanjih. Pritisk na civilno družbo se kaže v omejevanju financiranja, grožnjah, administrativnih ovirah in sistematičnem spodkopavanju ugleda nevladnih organizacij. Demokratično kulturo dodatno slabita pasivnost javnosti in pomanjkljivo razumevanje vloge civilne družbe.

Pomemben skupni izziv je tudi razkorak med mestnimi središči in obrobnimi območji. Financiranje in možnosti za zagovorništvo so pogosto skoncentrirani v večjih mestih, medtem ko so manjše in podeželske organizacije omejene predvsem na izvajanje storitev. Njihovo lokalno znanje in izkušnje pri oblikovanju politik ostajajo premalo upoštevani.

Ta sporočila izhajajo iz izkušenj in razprav v osmih državah. Ne pomenijo, da so vsi opisani pojavi v vseh državah prisotni v enaki meri ali v enaki obliki. Njihov namen je izpostaviti skupne izzive, spodbuditi ukrepanje ter okrepiti sodelovanje med odločevalci, financerji, nevladnimi organizacijami in širšo civilno družbo.

Sporočila za odločevalce in financerje

Demokracija ne more delovati brez dejavne, neodvisne in vključujoče civilne družbe. Odločevalci in financerji imajo ključno vlogo pri ustvarjanju okolja, v katerem lahko nevladne organizacije svobodno delujejo, opozarjajo na nepravilnosti, sodelujejo pri oblikovanju politik in zastopajo interese skupnosti. Naslednjih pet priporočil izpostavlja področja, na katerih so potrebne konkretne spremembe – od odnosa oblasti do civilne družbe in dostopnosti financiranja do vključevanja obrobnih skupnosti ter varovanja javne razprave.

Pet ključnih priporočil

1. **Civilno družbo priznajte kot partnerja, ne kot grožnjo.**

Nevladne organizacije niso nasprotnice oblasti. S spremljanjem delovanja institucij, nadzorom volitev, opozarjanjem na nepravilnosti, izobraževanjem in zastopanjem glasu državljanov ter manjšinskih skupnosti pomembno prispevajo k delovanju demokracije. Oblasti morajo spoštovati njihovo neodvisnost in legitimno kritično delovanje ter ustvarjati pogoje za njihov razvoj.

2. **Spremenite modele financiranja, da bodo dosegli tudi najmanjše organizacije.**

Financiranje mora odgovarjati dejanskim potrebam skupnosti, ne zgolj sposobnosti priprave zahtevnih projektnih prijav. Potrebni so večletno, osnovno in prožno financiranje, več podpore organizacijam, ki delujejo na politično občutljivih področjih, ter dostopnejši razpisi za manjše in podeželske organizacije. Podporo je treba

❝ Če nimamo svobode, da spregovorimo, izgubimo vsi. ❞

razširiti tudi na neformalne skupine, zlasti mlade, in povezati manjše donacije z dolgoročnim razvojem lokalnih pobud. Več sredstev je treba usmeriti tudi v umetnost in kulturo. Odločevalci in lokalne oblasti morajo prenehati širiti neresnične trditve in stereotipe o civilni družbi ter spodkopavati ugled lokalnih nevladnih organizacij.

3. Zmanjšajte razkorak med mesti in podeželjem.

Vključevanje mora izhajati iz potreb ljudi in lokalnih skupnosti, ne zgolj iz odločitev od zgoraj navzdol. Obrobje ni samo geografska kategorija, temveč tudi družbenoekonomska in izobraževalna. Lokalne organizacije imajo znanje, ki mora dobiti prostor in sredstva za sodelovanje pri oblikovanju politik, ne le pri izvajanju storitev. Odprt dialog med oblastmi, prebivalci ter mestnimi in podeželskimi skupnostmi je nujen za boljše razumevanje različnih potreb. Posebno pozornost je treba nameniti območjem slabše dostopnimi javnimi storitvami, večjo revščino in manj možnostmi za družbeno vključevanje.

4. Varujte javno razpravo in demokratični informacijski prostor.

Demokracija potrebuje kakovostne informacije in okolje, v katerem lahko ljudje svobodno izražajo svoja stališča. Treba je odločneje naslavljati sovražni govor in njegovo normalizacijo ter razmisliti o ukrepih za urejanje političnih vsebin v digitalnem okolju, tudi o prepovedi političnega oglaševanja v formatih kratkih videoposnetkov. Javno razpravo in odločanje je treba odpreti za raznolike glasove. Zgodbe ljudi iz vsakdanjega življenja lahko pomagajo približati pomen demokratičnih vrednot širši javnosti.

5. Uporabite digitalizacijo, povezovanje in izmenjavo znanja.

Digitalna orodja, denimo možnosti glasovanja na daljavo, lahko pomagajo ohranjati demokratične procese in vključevati starejše, invalide ter prebivalce odmaknjenih območij, tudi v času vojn in naravnih nesreč. Potrebna je podpora povezovanju manjših lokalnih skupin z večjimi organizacijami ter prenosu dobrih praks med skupnostmi. Omogočiti je treba širjenje uspešnih lokalnih rešitev, med drugim prek mrež občin in drugih oblik medsebojnega sodelovanja.

Sporočila za nevladne organizacije

Civilna družba ima posebno vlogo pri varovanju demokratičnih vrednot, vendar njena vloga ni samoumevna. Ko se prostor za delovanje krči, ko sovražni govor postaja sprejemljivejši in ko se ljudje umikajo iz javne razprave, je pomembno, da se organizacije odzovejo, povezujejo in pokažejo, kako demokracija deluje v praksi.

Na podlagi izkušenj iz osmih držav so udeleženci dogodka PROTEUS opredelili šest ključnih usmeritev za delovanje nevladnih organizacij in širše civilne družbe.

1. Na odklone se odzovite hitro in premišljeno.

Ob pojavu nepravilnosti, napadov na demokratične standarde ali omejevanja prostora za civilno družbo je pomemben pravočasen odziv. Ta mora biti odločen, vendar premišljen in utemeljen.

2. Povezujte se in skupaj zagovarjajte demokratične vrednote.

Manjše organizacije naj se povezujejo z večjimi, ki imajo več strokovnih, organizacijskih in komunikacijskih zmogljivosti. Večje organizacije pa naj svoj vpliv in javni glas uporabljajo v korist celotnega sektorja, ne le lastnih interesov. Sodelovanje krepi možnosti, da so v javni razpravi slišani tudi glasovi manjših in lokalnih pobud.

3. Pokažite, kaj demokracija pomeni v vsakdanjem življenju.

Demokratične vrednote ne smejo ostati abstraktna načela ali politične parole. S konkretnimi zgodbami ljudi pokažite, kako vplivajo na vsakdanje življenje, pravice, možnosti za sodelovanje in kakovost skupnosti. Človeške zgodbe lahko ljudem približajo tudi zahtevne teme in jih spodbudijo, da se vključijo v javno življenje.

4. Delite znanje in dobre prakse.

Na izzive se najprej odzivajte v lokalnem okolju, nato pa uspešne rešitve dokumentirajte in jih delite z drugimi skupnostmi. Izkušnje, ki se izkažejo za učinkovite, lahko postanejo dobre prakse za prenos v druga okolja ali za mednarodno izmenjavo.

5. Pripravite skupnosti na krize.

Vsaka skupnost potrebuje ljudi, ki jim zaupa in se lahko nanje zanese v kriznih razmerah. Lokalne nevladne organizacije so pogosto med prvimi, ki se odzovejo, saj lahko ukrepajo hitro in niso toliko omejene z birokratskimi postopki. Zato je pomembno graditi zaupanje, lokalne povezave in sposobnost skupnosti za samoorganizacijo že pred nastopom krize.

6. Ohranite neodvisnost in vključujoč pristop.

Civilna družba mora ohraniti neodvisnost od strankarskih interesov in političnih ideologij. Pri svojem delu mora spoštovati dostojanstvo vsakega človeka in zagovarjati načelo, da smo si ljudje sicer različni, vendar smo enakopravni.

Skupna odgovornost

Obramba demokracije ni naloga ene institucije ali ene organizacije. Zahteva odgovorne odločevalce, dostopne in pravične pogoje financiranja, odprt javni prostor ter povezano in dejavno civilno družbo. Posebno pozornost je treba nameniti skupnostim in organizacijam, ki so zaradi svojega položaja, velikosti ali omejenih zmogljivosti pogosto preslišane. ●

Ljubljana Messages
Avtor: Sašo Kronegger.
Urednici: Urška Kaplan (SLOGA)
in Veronika Zimova (German Marshall Fund).

Evropa si ne more privoščiti, da bi obrnila hrbet svetu

Tanya Cox
Direktorica organizacije CONCORD (Confederation for Cooperation of Relief and Development NGOs)

Sonya Reines-Djivanides
Izvršna direktorica organizacije EPLO (European Peacebuilding Liaison Office)

Maria Groenewald
Direktorica organizacije VOICE (Voluntary Organisations in Cooperation in Emergencies)

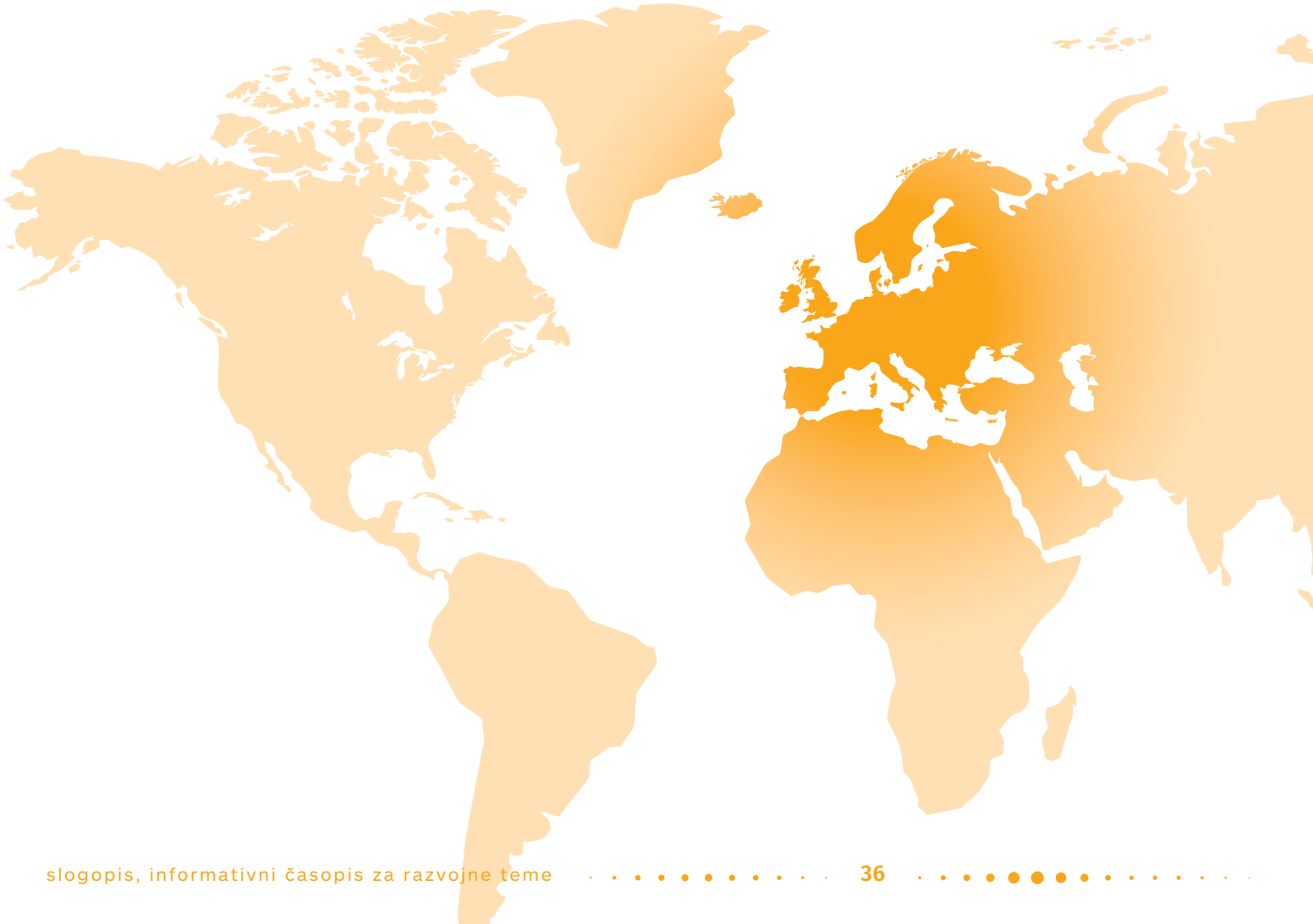
Kako lahko Evropa okrepi svojo vlogo v svetu, če hkrati zmanjšuje sredstva, ki jih potrebuje za ukrepanje?

To vprašanje bo v središču predloga proračuna EU, ki ga bo irsko predsedstvo predstavilo to soboto, ter vrha EU, ki bo potekal prihodnji teden. Voditelji EU poudarjajo, da želijo okrepiti globalno vlogo Evropske Unije in graditi odporna partnerstva v hitro spreminjajočem se svetu. Kljub temu se predlaga kar 40-odstotno zmanjšanje sredstev za instrument Globalna Evropa, namenjen financiranju zunanjega delovanja EU v prihodnjem sedemletnem proračunskem obdobju (2028–2034). To bi pomenilo manjšo sposobnost EU za odzivanje na krize ter šibkejšo podporo razvoju in miru zunaj njenih meja.

Financiranje zunanjega delovanja je eno ključnih orodij, s katerimi EU svoje zaveze spreminja v konkretna dejanja: od zmanjševanja revščine in zagotavljanja humanitarne pomoči do vzpostavljanja miru, varstva človekovih pravic in uresničevanja enakosti spolov. EU hkrati omogoča krepitev odpornosti in vzpostavljanje dolgoročnih partnerstev, ki so nujna za spoprijemanje s skupnimi globalnimi izzivi.

Kot izvršni direktorji mrež organizacij civilne družbe, ki zastopajo 2700 nevladnih organizacij, sodelujočih z EU na področjih mednarodnega sodelovanja, humanitarne pomoči in vzpostavljanja miru, pozivamo države članice EU, naj ohranijo 200 milijard evrov, kolikor je Evropska komisija predlagala za delovanje instrumenta Globalna Evropa.

Predlogi za zmanjšanje sredstev instrumenta Globalna Evropa vzbujajo občutek že videnega. Ko so države članice EU usklajevale sedanji večletni finančni okvir (VFO) za obdobje 2021–2027, so bila namreč prav tako na mizi zmanjšanja sredstev za zunanje delovanje. Leta 2020 so se države članice dogovorile za znatno zmanjšanje prvotno predlaganih sredstev za zunanje delovanje, med drugim so za

> Kako lahko Evropa okrepi svojo vlogo v svetu, če hkrati zmanjšuje sredstva, ki jih potrebuje za ukrepanje?

10 odstotkov zmanjšale finančni okvir instrumenta NDICI – Globalna Evropa. Organizacije civilne družbe so že takrat opozarjale, da bo zanemarjanje zunanjega delovanja poglobilo globalne neenakosti ter oslabilo sposobnost EU za odzivanje na globalne krize v času političnih pretresov in podnebne krize.

Dogodki so potrdili upravičenost teh opozoril. Cilji trajnostnega razvoja (CTR) zaostajajo za zastavljenimi cilji, humanitarne potrebe so dosegle rekordno raven, število konfliktov narašča, EU pa nima dovolj sredstev za ustrezen odziv. Države članice si ne morejo privoščiti, da bi med pogajanji o novem VFO ponovile napake iz preteklosti. Zmanjševanje sredstev za instrument Globalna Evropa je v času današnjih globalnih pretresih prav tako zgrešeno, kot je bilo ob prejšnjih pogajanjih.

Pet let pozneje se opozorilni alarm znova oglaša, tokrat še glasneje – zaradi obsega predvidenih rezov, sedanje krize uradne razvojne pomoči (URP) in razsežnosti globalnih izzivov, s katerimi se soočata EU in njene partnerske države.

Po podatkih raziskave Eurobarometer iz pomladi 2026 si 73 odstotkov državljanov EU želi, da bi imela Evropska Unija na voljo več sredstev za spoprijemanje z globalnimi izzivi.

Predlog Evropske komisije, ki je julija 2025 za instrument Globalna Evropa predvidela 200 milijard evrov, odraža njeno razumevanje obsega globalnih izzivov, s katerimi se sooča EU. Evropski parlament je šel še korak dlje: zavzel se je za povečanje tega zneska in ohranitev deleža sredstev za zunanje delovanje na ravni 10 odstotkov celotnega VFO. Sporočilo obeh institucij in evropskih državljanov je jasno: razsežnost globalnih izzivov zahteva, da EU ohrani zadostne zmogljivosti za delovanje zunaj svojih meja.

Po podatkih Programa za podatke o konfliktih Univerze v Uppsali (Uppsala Conflict Data Program) je število oboroženih konfliktov po svetu trenutno najvišje po koncu druge svetovne vojne. Hkrati se humanitarne potrebe dramatično povečujejo, krize pa postajajo vse dolgotrajnejše in kompleksnejše. Po ocenah iz Globalnega humanitarnega pregleda Združenih narodov za leto 2026 skoraj četrt milijarde ljudi potrebuje humanitarno pomoč. Obenem, kot opozarjajo Združeni narodi, je na pravi poti le 36 odstotkov kazalnikov oziroma ciljnih vrednosti ciljev trajnostnega razvoja. Revščina in neenakosti naraščajo, podnebne spremembe pa se stopnjujejo.

To niso oddaljeni izzivi. Varnosti, blaginje in odpornosti Evrope ni mogoče ločiti od dogajanja v svetu. EU se tega zaveda, zato mora temu primerno tudi ukrepati.

Konflikti in prisilno razseljevanje ljudi zunaj meja EU neposredno vplivajo na trgovinske poti, oskrbo z energijo, prehransko varnost in družbeno kohezijo v Evropi. Naraščajoče neenakosti med državami in znotraj njih številnim državam preprečujejo razvoj stabilnih trgov, s katerimi bi lahko trgovala tudi EU. Umikanje iz globalnega delovanja, zmanjševanje obsega evropskega angažmaja in nedoslednost pri njegovem uresničevanju bi oslabili zavezništva s podobno mislečimi partnerji, ki jih potrebujemo za zaščito globalnega upravljanja in mednarodnih norm.

Neodzivanje na človekovo trpljenje in kršitve temeljnega človekovega dostojanstva oziroma neustrezen odziv nanje spodkopavajo temelje, na katerih je zgrajena svetovna ureditev.

Sredstva EU za zunanje delovanje so za podporo takšnemu sodelovanju so danes pomembnejša kot kdajkoli prej. Nujna so tudi, če želi EU ostati vpliven globalni akterka in vzpostavljati dolgoročna partnerstva, potrebna za spoprijemanje s skupni mi izzivi.

Države članice EU morajo ohraniti predlaganih 200 milijard evrov, namenjenih instrumentu Globalna Evropa, predvsem pa zaščititi sposobnost EU, da na svetovnem prizorišču deluje verodostojno.

Ne ponavljajmo napak iz preteklosti in ne obračajmo hrbta svetu.

Vir: CONCORD, VOICE, EPLO
Objavljeno z dovoljenjem.

> To niso oddaljeni izzivi. Varnosti, blaginje in odpornosti Evrope ni mogoče ločiti od dogajanja v svetu. EU se tega zaveda, zato mora temu primerno tudi ukrepati.

Povzetek poročila AidWatch 2026

CONCORD

Že 21. leto zapored poročilo AidWatch organizacije CONCORD dokumentira, koliko sredstev vlade držav članic EU in institucije EU namenjajo uradni razvojni pomoči (URP). Letošnje poročilo potrjuje, da se medtem, ko se obseg URP zmanjšuje, povečuje razkorak med tem, kar vlade zagotavljajo, in tem, kar državljani od njih pričakujejo.

Zaradi zmanjševanja URP je ogrožena evropska globalna solidarnost

Podpora javnosti mednarodni solidarnosti je še naprej močna: 55 odstotkov ljudi po svetu podpira mednarodno sodelovanje, tudi kadar to pomeni sklepanje kompromisov glede nacionalnih interesov. Vendar se je URP EU v letih 2024 in 2025 v realnih vrednostih zmanjšala za 11,4 odstotka. V preteklih letih je podpora institucij EU pomagala blažiti zmanjševanje pomoči držav članic, preliminarni podatki o URP za leto 2025 pa kažejo, da zdaj URP sočasno zmanjšujejo tako države članice EU kot institucije EU. URP institucij EU se je zmanjšala za 13,8 odstotka, kar je največji padec v zadnjem desetletju, medtem ko se je URP držav članic EU zmanjšala za 9,9 odstotka.

URP vseh držav članic skupaj kot delež bruto nacionalnega dohodka (BND) upadla na 0,42 odstotka, kar je najnižja raven od leta 2018. Cilj v višini 0,7 odstotka BND so dosegle ali presegle le Luksemburg, Švedska in Danska; večina držav članic ostaja pod 0,3 odstotka.

Ocenjuje se, da je bilo 22 odstotkov URP držav članic v letu 2025 umetno povečanih, kar pomeni, da ta sredstva niso bila dodeljena pod ugodnimi pogoji, niso bila razvojno relevantna ali pa sploh niso dosegla držav globalne večine (Majority World). Medtem so institucije EU Ukrajini namenile 65,2 odstotka več sredstev kot leta 2024, kar je izrinilo podporo najmanj razvitim državam (LDC) ter državam v krhkih in konfliktnih razmerah (FCA), ki so prejele zgolj 10,5 odstotka bilateralne URP institucij EU. Če zmanjševanje revščine in neenakosti ostaja prednostna naloga razvojnega sodelovanja EU, zmanjševanje URP in preusmerjanje sredstev stran od najmanj razvitih držav ter držav v krhkih in konfliktnih razmerah pomeni oslabitev enega ključnih instrumentov EU za odpravljanje revščine in neenakosti.

> Če zmanjševanje revščine in neenakosti ostaja prednostna naloga razvojnega sodelovanja EU, zmanjševanje URP in preusmerjanje sredstev stran od najmanj razvitih držav ter držav v krhkih in konfliktnih razmerah pomeni oslabitev enega ključnih instrumentov EU za odpravljanje revščine in neenakosti.

Drugačna pot je mogoča

Čeprav trenutni trendi ne dajejo veliko razlogov za optimizem, več držav članic kaže, kako je mogoče danes oblikovati dobre prakse pri načrtovanju proračunov za URP. Luksemburg je zgled dobre prakse, saj za URP namenja približno 1 % BND, pri čemer v celoti izključuje stroške za begunce, ki nastanejo v državi donatorici, zagotavlja dodatnost podnebnega financiranja glede na osnovni proračun za razvojno sodelovanje ter vso URP zagotavlja v obliki nepovratnih sredstev, pri čemer 100 odstotkov svoje URP ohranja nevezane. Švedska ponuja še en model, vreden posnemanja: zgornja meja za stroške beguncev v državi donatorici, ki je omejena na 8 odstotkov proračuna za URP, je po navedbah OECD pristop, ki bi ga lahko sprejele tudi druge države članice EU. Belgija ima dolgo tradicijo nevezane, na nepovratnih sredstvih temelječe večstranske URP, usmerjene v zmanjševanje revščine in humanitarno pomoč, s čimer dokazuje, kaj je mogoče doseči s sodelovanjem, ki temelji na načelih, kadar mu je namenjena ustrezna prednostna pozornost.

Ti primeri skupaj kažejo, da je mogoče prepoznati dobre prakse, iz katerih se lahko učijo tudi druge države članice, celo v obdobju obsežnega zmanjševanja sredstev. Zmanjševanje kakovosti in obsega URP je posledica političnih odločitev.

Priporočila za oblikovanje politik

Prav zato, ker so sredstva URP omejena, ker se pričakuje njihovo nadaljnje zmanjševanje in ker se vse bolj raztezajo na vse širši seznam globalnih izzivov, CONCORD poziva institucije EU in države članice, naj:

1. Ohranijo temeljni razvojni namen URP in njeno koncesionalnost.
2. Merijo in poročajo o URP, usmerjeni v zmanjševanje revščine in neenakosti, ter sprejmejo zavezujoče cilje za spremljanje napredka.
3. Določijo jasne, postopne načrte za odpravo sedanjega zmanjševanja sredstev ter do leta 2030 dosežejo zaveze glede financiranja v višini najmanj 0,7 odstotka BND za URP in 0,15–0,2 odstotka BND za najmanj razvite države.
4. Uvedejo omejitev oziroma zgornjo mejo za stroške, ki umetno povečujejo proračune EU za URP, kot prvi korak k njihovemu postopnemu izključevanju, ob hkratnem zagotavljanju transparentnega poročanja.
5. URP EU utemeljijo na prednostnih nalogah držav globalne večine ter okrepijo demokratično upravljanje URP.

Vir: CONCORD
Objavljeno z dovoljenjem.

Napovednik dogodkov

4. december 2026	**Slovenija**	**11. Forum prostovoljstva** Strokovno nacionalno srečanje, ki ga organizira Slovenska filantropija, je namenjeno izmenjavi znanja, izkušenj in aktualnih pogledov na področje organiziranega prostovoljstva. Dogodek ponuja prostor za srečanje strokovnjakinj, strokovnjakov ter organizacij in spodbuja razpravo o aktualnih vprašanjih razvoja prostovoljstva v Sloveniji.
10.–11. december 2026	**New York, ZDA**	**Mednarodna konferenca o Rdečem križu in Rdečem polmesecu (ICRCRC)** Akademska konferenca je namenjena raziskovalnim ter strokovnim razpravam o javnih politikah na področju socialne blaginje, humanitarnega dela, človekovega razvoja in globalizacije.
14. december 2026	**Slovenija**	**Po odpravi suženjstva: spomin na čezatlantsko zasužnjevanje Afričanov ter soočanje s sodobnimi oblikami izkoriščanja** Društvo Afriški center in Zavod Global vabita na večer Po odpravi suženjstva: spomin na čezatlantsko zasužnjevanje Afričanov ter soočanje s sodobnimi oblikami izkoriščanja, ki bo ob mednarodnem dnevu za odpravo suženjstva združil pogovor, poezijo in glasbo. Dogodek bo osvetlil dediščino čezatlantskega zasužnjevanja Afričanov, enega največjih zločinov proti človeštvu v zgodovini, ter opozoril na sodobne oblike izkoriščanja, ki še danes prizadenejo milijone ljudi po svetu. Večer bo namenjen razmisleku o zgodovinskem spominu, dostojanstvu, človekovih pravicah in družbeni pravičnosti ter o tem, kako posledice preteklih krivic še vedno vplivajo na sodobne družbe. Na okrogli mizi bodo sodelovali Seku M. Condé (RTV Slovenija), dr. Cocou Marius Mensah (Pravna fakulteta Univerze v Mariboru), Max Zimani (Zavod Global) in Ana Samobor (Društvo Ključ), pogovor pa bo povezoval dr. Chiedozie Kenneth Ugwoke (Medicinska fakulteta Univerze v Ljubljani). Datum: 14. december 2026, 16.30–19.00 Kraj: Knjižnica Otona Župančiča, Kersnikova 2, 3. nad. Jezik dogodka: angleščina Vstop: prost Dogodek financira Javni sklad Republike Slovenije za kulturne dejavnosti.
28.–29. december 2026	**Stavanger, Norveška**	**Mednarodna konferenca o humanitarni pomoči, krizah in socialni zaščiti (ICHACSP 2026)** Dogodek, ki ga organizira Mednarodno združenje za raziskave in razvoj (ISRD), služi kot prostor za akademsko in strokovno izmenjavo raziskav o revščini, krizah, socialni zaščiti ter humanitarni pomoči.
28.–29. december 2026	**Sliema, Malta**	**Mednarodna konferenca o mednarodnem sodelovanju, diplomaciji in človekovih pravicah (IICDHR)** Interdisciplinarna platforma združuje svetovne raziskovalce in strokovnjake iz prakse s področja diplomacije, mednarodnega sodelovanja ter človekovih pravic.